

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”GOOD ENOUGH”
– En kvalitativ studie om utmaningar
vid utredning av familjehem
för ensamkommande barn

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education
credits

Kandidatnivå

Vårtermin 2018

Författare: Ester Henriksson & Tove Strömberg

Handledare: Charlotte Melander

Abstract

Titel: ”Good enough” – En kvalitativ studie om utmaningar vid utredning av familjehem för ensamkommande barn

Författare: Ester Henriksson och Tove Strömberg

Syftet med studien är att utforska specifika utmaningar familjehemssekreterare i Göteborgs Stad upplever i familjehemsvård för ensamkommande barn utifrån utredning- och matchningsprocesserna. Studien innefattade en kvalitativ forskningsintervju där fyra personer från tre av stadens fem familjehemsverksamheter intervjuades. Vidare analyserade vi empirin med hjälp av Bourdieus olika kapitalformer och positioneringar i det sociala rummet samt Putnams begrepp bridging och bonding. Även Lipskys begrepp handlingsutrymme applicerades. Vår studie visade att familjehemssekreterarna tenderade att betona resurser i form av bonding eller bridging olika vid bedömning av familjehem. Vår studie visade även att den utredningsmetod som används inte var utformad för en mångkulturell familjehemsvård.

Nyckelord: Ensamkommande barn, familjehemsutredning, familjehemsvård, Bourdieu, Putnam.

Förkortningar

BBIC – Barns behov i centrum

FN - Förenta Nationerna

HVB - Hem för vård eller boende

LVU - Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

PRIDE - Parents Resources for Information Development and Education

SoL - Socialtjänstlagen

SOU – Statens offentliga utredningar

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF – United Nations Children's Fund

VFU - verksamhetsförlagd utbildning

Innehåll

Abstract	2
Förkortningar	3
Förord.....	6
1. Inledning.....	7
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
2. Bakgrund.....	9
2.1 Ensamkommande barn	9
2.3 Socialtjänstens ansvar	12
2.4 Familjehem	13
2.4.1 <i>Familjehemsutredning</i>	15
2.4.2 <i>Kälvestensmetoden</i>	15
3. Tidigare forskning	17
3.1 Familjehemsvård	17
3.2 Ensamkommande barn	18
3.3 Sammanfattning av tidigare forskning	21
4. Teoretiskt ramverk och begrepp	23
4.1 Handlingsutrymme som förutsättning	23
4.2 Social positionering & kapital	25
4.3 Socialt kapital som bonding & bridging	28
4.3.1 <i>Bonding</i>	29
4.3.2 <i>Bridging</i>	29
4.3.3 <i>Kritik mot Putnam</i>	30
5. Metod & metodologiska överväganden.....	31
5.1 Val av metod – fördelar och begränsningar	31
5.2 Urvalsprocess	31
5.3 Genomförande av intervjustudien	32
5.4 Empirisk bearbetning & analysmetod	33
5.5 Studiens tillförlitlighet	35
5.6 Forskningsetiska överväganden	36
5.7 Litteratursökning	38
6. Resultat och analys	40
6.1 Matchningsprocessen	41
6.1.1 <i>Att väga resurser mot brister</i>	41

6.1.2 Bonding eller bridging.....	46
6.1.3 Andra behov utifrån migrationsprocessen	53
6.2 Utredning av familjehem med migrationserfarenhet	58
7. Avslutande diskussion	62
7.1 Matchningsprocessen	62
7.2 Utredningsprocessen & handlingsutrymme	63
7.3 Teoretisk tillämpning & forskning	64
Referenslista	66
Bilaga 1: Informationsbrev	70
Bilaga 2: Samtycke.....	71
Bilaga 3: Intervjuguide	72

Förord

Genom uppsatsen har vi båda lärt oss otroligt mycket om familjehemsvård och framförallt hur våra föreställningar kring ämnet har utvecklats. Vi vill tacka alla som har bidragit till den utvecklingen och till uppsatsen, men framför allt ett stort tack till er som ställt upp som intervjupersoner och bidragit med era erfarenheter och reflektioner! Tack också till vår handledare Charlotte Melander!

Vi har skrivit uppsatsen tillsammans och med övervägande glädje och energi, trots svåra omständigheter. Vad gäller arbetsfördelning har vi fokuserat på våra styrkor och upptäckt att vi kompletterar varandra bra. En av oss intresserade sig för teori så det föll sig naturligt att hon tog den delen medan den andra fokuserade på metoden. Likadant hade vi olika förförståelse när vi gick in i uppsatsskrivandet och den av oss som hade mest förkunskap om familjehemsvård och socialtjänstens arbete med placerade barn och unga skrev den delen i bakgrund. På samma sätt gjorde den andra författaren med ensamkommande barn och deras förutsättningar. Vi har gemensamt skrivit tidigare forskning och sökt efter källor men samtidigt fokuserat på våra givna delar utifrån förkunskaper.

Vidare har vi fördelat kontakten med intervjupersonerna mellan oss och stämt av med varandra dagligen i arbetet, bland annat genom att kontinuerligt skriva loggbok. Arbetet med intervjuer och transkribering har vi fördelat mellan oss. Vi har under uppsatsen läst varandras texter, dels för korrektur och för att sätta sig in i de olika delarna och ge feedback. Även i skrivandet har vi kompletterat varandra väl, där en av oss har en fallenhet för att överblicka och skapa inledande struktur medan den andra har ett öga för detaljer och språkanvändning.

Vår förhoppning är att denna uppsats blir ett bidrag till det material som finns att tillgå om ensamkommande barn inom familjehemsvård och att du som läsare också ges möjlighet till en utökad kunskap om ämnet.

1. Inledning

Sedan vi påbörjade socionomprogrammet hösten 2015 har ensamkommande barn varit ett återgående tema i diskussioner under utbildningen. Den verksamhetsförlagda utbildningen inom socialtjänsten på en enhet för barn och unga gav insikt i komplexiteten i socialtjänstens arbete. Vidare skapades ett fördjupat intresse för familjehemsvården och dess viktiga del i mottagandet av ensamkommande barn. Vår förhoppning är att uppsatsen kan bli ett bidrag till att förbättra familjehemsvården för ensamkommande barn. Vi vill också lyfta fram familjehemssekreterarnas viktiga arbete och några av de utmaningar de möter i sitt dagliga arbete.

1.1 Problemformulering

År 2015 anlände över 35,000 ensamkommande barn till Sverige, vilket var en väsentlig ökning från föregående år när drygt 7,000 ensamkommande barn anlände (Migrationsverket 2018). Den kraftiga ökningen föranledde ett högt tryck på Sveriges kommunala vård- och boendelösningar för barn. Samtidigt startade många nya privata företag verksamheter för familjehem. I det svenska välfärdssystemet ingår familjehemsverksamheten som syftar till att bidra till barns möjlighet att få växa upp under trygga och bra förhållanden. Enligt Socialstyrelsen (2017a:1) var familjehem den vanligaste placeringsformen bland insatser för barn och unga i åldrarna 0–20 år under år 2017.

Enligt Socialstyrelsen (2017b:13) ska socialtjänsten i första hand undersöka om barnet kan placeras hos anhörig eller närstående, i ett så kallat släktinghem. Placering i släktinghem anses underlätta barnets kontakt med sitt ursprungliga, sociala nätverk och själva placeringen eftersom de flesta nätverk vill hjälpa till (ibid.). Släktingplaceringar kan emellertid innebära komplikationer om nätverkets relationer är konfliktfyllda. Enligt FN:s barnkonvention (UNICEF Sverige 2009:28), artikel 30, har alla barn rätt till sin egen kultur, språk och tro med hänsyn till barnets etniska ursprung. Släktingplaceringar kan underlätta att bevara den rättigheten. Isabella Canow (2010:15) skriver i sin bok om familjehem i det mångkulturella samhället att socialtjänsten ska anstränga sig för att tillgodose denna rätt men nämner samtidigt att barnen själva kan föredra en familj med annat ursprung.

Erfarenheter av placerade barn under den verksamhetsförlagda utbildningen på socionomprogrammet väckte frågor om hur familjehems resurser och brister vägs mot varandra och om familjehemsvård skiljer sig åt för ensamkommande barn och andra barn. Enligt flera av intervjupersonerna i vår studie anlände den övervägande delen av ensamkommande barn i Göteborgs Stad till släktinghem. Vid intervjuerna framkom olika röster om vikten av att värna barnets kulturella tillhörighet, vilket också medfört att vi intresserade oss för hur familjehem med migrationserfarenhet utreds och bedöms i förhållande till andra familjehem.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att utforska specifika utmaningar familjehemssekreterare i Göteborgs Stad upplevt i familjehemsvård för ensamkommande barn utifrån utredning- och matchningsprocesserna. Syftet innebär en konkret koppling till praktiskt socialt arbete genom att belysa några av de utmaningar familjehemssekreterare upplevt. Det finns för närvarande lite forskning med fokus på familjehemsvård och ensamkommande barn eller barn från etniska minoriteter och ännu mindre med inriktning på utredning och matchning. Det bakomliggande syftet är att fylla en del av den kunskapslucka som finns inom socialt arbete gällande familjehemsvård för ensamkommande barn. Frågeställningarna är enligt följande:

1. Hur bedöms familjehemmens resurser och brister vid matchning mellan familjehem och ensamkommande barn?
2. Vilka utmaningar upplever familjehemssekreterarna vid utredning av familjehem med migrationserfarenhet?

Vi har avgränsat oss till den kommunala familjehemsverksamheten inom Göteborgs Stad eftersom det inom en kommun blir mer hanterbart utifrån att riktlinjer och organisation kan skilja sig kommuner emellan. Ytterligare avgränsningar innefattar att vi inom familjehemsvården inriktat oss på delarna utredning och matchning. Vi har även valt att avgränsa studien utifrån tid och fokuserar främst på åren 2015–2016, eftersom det vid den tidsperioden fanns högst antal ensamkommande barn inom familjehemsvården. Slutligen har vi på grund av den begränsade tillgången till ord och tid utifrån uppsatsskrivandets ramar behövt avgränsa de specifika utmaningar vi funnit i empirin till två områden, vilka är de två frågeställningarna.

2. Bakgrund

I följande avsnitt presenteras en bakgrund till begreppet och gruppen ensamkommande barn samt en ansvarsfördelning mellan socialtjänsten och familjehemsenheten gällande omsorg av barn som placeras inom familjehemsvård. Vidare beskrivs familjehemsvård och familjehemsutredningar kortfattat.

2.1 Ensamkommande barn

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (1994:52) definierar ensamkommande barn¹ som skilda från båda sina föräldrar och som inte tas om hand av en vuxen som är ansvarig för barnet, juridiskt eller utifrån sedvana.

Socialstyrelsens (2016:9) definition av ensamkommande barn är barn under 18 år som anlant till Sverige utan någon förälder eller ställföreträdare, eller som efter att ha anlant till Sverige saknar ställföreträdare. UNHCR:s definition är alltså bredare eftersom den inte innehåller migrationsaspekten och dessutom, utöver juridisk ställföreträdare, även innefattar vuxna som av sedvänja bär ansvar för barnet. I denna studie utgår vi från Socialstyrelsens definition eftersom studien genomförs i en svensk kontext och även ämnar belysa betydelsen av migrationserfarenhet. Ett ensamkommande barn kan därmed definieras som ett barn som migrerat till ett annat land utan sina vårdnadshavare.

Marie Hessle (2009:7) skriver i sin doktorsavhandling om ensamkommande barn att fenomenet existerat så långt tillbaka som 1900-talet. Hessle ger exempel från andra världskriget då ensamma barn migrerade till Norge och judiska barn migrerade till Sverige samt finska barn som anlände ensamma till Sverige till följd av finska vinterkriget. Hessle (2009:8) hävdar att ensamma barn är en del av de historiska flyktingströmmarna, där det funnits flyktingar har det även funnits barn. I krigstider eller vid andra svårigheter har barn blivit föräldralösa eller separerade från föräldrarna och somliga av dessa har fått skydd i andra länder. UNHCR (1994:53) hävdar att 2–5 % av flyktingpopulationen utgörs av ensamkommande barn och betonar vikten av att snabbt identifiera dem eftersom de tillhör en sårbar grupp.

¹ "unaccompanied children"

År 2015 var ett exceptionellt år gällande invandring av ensamkommande barn till Sverige. Det året registrerades 35,369 ensamkommande barn som nyanlända till Sverige (Migrationsverket 2018). Året innan kom 7,049 ensamkommande barn och år 2016 hade antalet ensamkommande barn minskat till 2 199 (ibid.). Det kan även jämföras historiskt med åren 1939–1944 då Sverige tog emot 80 000 barn från Finland som placerades i fosterfamiljer, enligt Pertti Kavén (2013, oktober) i tidningen Populärhistoria.

Daniel Hedlund (2016:41) beskriver i sin avhandling om svensk asylpolitik att de främsta orsakerna till det kraftiga ökade antalet ensamkommande barn till Sverige år 2015 var ökade ekonomiska oroligheter i Afghanistan och kriget i Syrien. Den stora vändningen i statistiken över ensamkommande barn mellan år 2015–2016 kan förklaras utifrån den åtstramade flyktingpolitiken i Sverige. 12 november 2015 införde regeringen gränskontroller som gäller än i skrivande stund och dessutom tillfälliga ID-kontroller mellan januari 2016 - maj 2017 (Polismyndigheten u.å.). 24 november 2015 informerade regeringen att ensamkommande barn inte längre skulle få permanenta uppehållstillstånd och att medicinska åldersbedömningar skulle börja användas (Hedlund 2016:41). Det har alltså skett påtagliga förändringar av svensk migrationspolitik under åren 2015–2016, vilket medfört stora konsekvenser för ensamkommande barns möjligheter att överhuvudtaget ta sig in i Sverige för att söka asyl och än mer vad gäller möjligheten till permanent uppehållstillstånd.

Utifrån Statistiska Centralbyråns (2018) statistik 2002–2016 är det genomsnittliga ensamkommande barnet en pojke i åldern 7–17 år. Mellan år 2010–2016 var det mest förekommande att pojken kom från Afghanistan och dessförinnan var Somalia eller Irak de vanligaste länderna. Enligt UNHCR (2014:12–13) är de mest förekommande motiven för att lämna landet, vad gäller ensamkommande barn från Afghanistan, fattigdom och strävan efter ett bättre liv samt flykt från konflikter och otrygga förhållanden. Hessle (2009:16–17) nämner trafficking, fattigdom, familjeproblematik, deprivation och asylansökan som de vanligaste anledningarna till att ensamkommande barn migrerade till Europa mellan åren 1996–2008.

Enligt en översyn av Statens offentliga utredningar (SOU) (2011:64:64–65) över mottagandet av asylsökande ensamkommande barn kan barnen kontakta valfri

kommun för att få hjälp och söka asyl när de anländer till Sverige. Migrationsverket ska då undersöka om barnet har någon släkting i Sverige, om så är fallet får barnet flytta till den anhöriges kommun som då tar över ansvaret. Om barnet är ensamkommande och saknar anhöriga i Sverige placerar Migrationsverket barnet i en ledig kommun och informerar socialtjänsten i den kommunen att barnet behöver stöd.

2015 anvisades Göteborgs Stad totalt 1,691 ensamkommande barn från Migrationsverket, varav 882 var anknytningsanvisningar (Migrationsverket 2015). Året därefter anvisades 135 ensamkommande barn till Göteborg på grund av anknytning av totalt 148 anvisningar (Migrationsverket 2016). Statistiken visar på en drastisk minskning av anvisade barn till Göteborg mellan 2015–2016. Det visar också att majoriteten av de ensamkommande barn som anvisades till Göteborg under dessa år hade någon form av släktanknytning (52 % respektive 91 %).

Enligt Socialtjänstlagen (SoL) (SFS 2001:453) är socialtjänsten i kommunen skyldig att utreda barnets behov av insatser och om barnet ska placeras i familjehem eller i hem för vård eller boende (HVB) (SOU 2011:64:64–65). Enligt Länsstyrelsernas enkätundersökning (2017:15) upplevde majoriteten av Sveriges kommuner att det svåraste behovet att tillgodose för de ensamkommande barnen var behovet av familjehem. 97 % av de svarande kommunerna uppgav 2015 att det var svårt eller mycket svårt att tillgodose behovet av familjehem för ensamkommande barn. År 2016 hade motsvarande siffra sjunkit till 72 % (ibid.). Det ökade svårigheterna inom familjehemsvården under tidsperioden var med andra ord inte unikt för Göteborgs Stad.

När det gäller placeringar av ensamkommande barn påpekar UNHCR (1994:54–55) att dessa bör ske skyndsamt eftersom barnet kan ta skada av att leva i ovisshet samt att placering i familjer är att föredra. Placeringar av ensamkommande barn på institutioner bör undvikas eftersom dessa inte anses kunna tillgodose barnets psykiska utvecklingsbehov eller sociala och kulturella integration. Även vad gäller äldre barn som med visst stöd kan bo självständigt framhävs vikten av tillsyn från en vuxen inom den egna kulturen. Vidare framhåller UNHCR (1994:54) att det utöver en stadigvarande, kärleksfull och vårdande omsorgsgivare även är viktigt att syskon eller barn med nära band placeras tillsammans. Omsorgsgivaren behöver kunna möta

barnets utvecklingsbehov och dessutom hänvisar UNHCR (1994:54) till Barnkonventionens 20:e artikel om att kontinuitet gällande barnets etniska, språkliga, religiösa och kulturella ursprung är eftersträvansvärt. UNHCR (ibid.) hänvisar även till Barnkonventionens 12:e artikel om att barnets röst ska höras och tillmätas värde.

Om barnet tas om hand av någon som saknar biologiska släktband men som har en relation till barnet och barnets behov tillgodoses menar UNHCR (1994:54) att den relationen ska respekteras, eftersom detta är förekommande sed inom många kulturer. Det är önskvärt att placera barnet inom sin egen kommunitet, med tanke på familjeåterförening. Även om barnet får omvårdnad från någon annan än föräldrarna ska barnet fortfarande följas upp, men på ett varsamt sätt för att inte störa relationen med den nya omsorgsgivaren. Det är viktigt att försöka finna barnets ursprungliga föräldrar och sträva efter familjeåterförening.

2.3 Socialtjänstens ansvar

Enligt 11 kapitlet 1 och 2 §§ i SoL är socialtjänsten skyldig att inleda utredning när de får in en anmälan, ansökan eller får kännedom om något som kan ge upphov till åtgärd från socialnämnden. Vidare framkommer att vid ärenden som involverar barn ska socialtjänsten bedöma om barnet behöver omedelbart skydd, utreda barns situation skyndsamt och avsluta utredningen inom fyra månader. Enligt Lina Ponnert & Bodil Rasmusson (2015:35–36) används Socialstyrelsens verktyg *Barns behov i centrum* (BBIC) i större delen av Sveriges socialtjänst för att utreda barns behov och situation. Verktuget är framtaget för att systematisera handläggning, genomförande och uppföljande och därigenom främja en nationell likabehandling. Socialstyrelsen (2015:8) skriver att BBIC:s mål är att:

- ”stärka barnets delaktighet och inflytande
- förbättra samarbetet med barnets familj och nätverk
- skapa struktur och systematik i arbetet så att handläggning och insatser lättare kan följas upp
- bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet.”

Enligt Gunvor Andersson (2012:93) utgår BBIC bland annat från Urie Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv. Andersson menar att Bronfenbrenners perspektiv förklarar barns utveckling genom barnets samspel med

andra. Enligt Tommy Lundström (2012:150) fokuserar BBIC – utredningarna på att identifiera risk- och skyddsfaktorer. Lundström definierar riskfaktorer som något i barnets hemsituation eller egna beteende som kan påverka livssituationen eller utvecklingen negativt. Anderson (2012:108) menar att risk och skyddsfaktorer vägs emot varandra i utredningen, denna helhetsbedömning av barnets situation avgör i vilken utsträckning barnet är i behov av stöd från samhället.

Enligt 1 kapitlet 2 § i SoL ska barnets bästa beaktas i alla insatser som rör barn. Socialtjänsten kan behöva omhänderta barn och unga för vård utanför hemmet av flera olika anledningar. Det kan vara föräldrarna som brister i sin föräldraförmåga och att barnet utsätts för risk eller skada både psykiskt och fysiskt. Alternativt kan barnet själv utgöra en risk för sin egen utveckling och därför behöva omhändertas. Omhändertagandet kan ske med samtycke från föräldrar genom SoL eller utan samtycke genom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) 1 § (SFS 1990:52). Barnet kan placeras i ett familjehem, HVB eller ungdomshem tillhörande Statens institutionsstyrelse (Statens institutionsstyrelse 2018).

Enligt Socialstyrelsen (2012:27) är familjehemsplaceringar vanligast. År 2011 var 67 % av alla placerade barn placerade i familjehem och i åldersgruppen 0–12 år nära 90 % (ibid.). Den dominerande åldersgruppen för placeringar utanför hemmet var 13–17 år och hela 60 % av de ensamkommande barnen tillhörde den sistnämnda åldersgruppen under år 2011 (ibid.).

2.4 Familjehem

I socialtjänstförordningens 3 kapitel 2 § (SFS 2001:937) definieras familjehem av det uppdrag de får av socialnämnden att ta hand om ett barn för att uppfostra och vårda barnet i sitt hem under en längre period och som inte bedriver en yrkesmässig verksamhet. Enligt Bodil Rasmusson och Margareta Regnér (2013:22–23) är familjehemsvård en gammal institutionell tradition. De förklarar att familjehemsvården har genomgått kraftiga förändringar under de senaste 100 åren. Tidigare likställdes fosterföräldrar med adoptivföräldrar och var med andra ord en ersättning för den biologiska familjen.

Socialstyrelsen (2012:34) hävdar att de krav som ställs på familjehem har förändrats

de senaste 100 åren. Fokus har tidigare kretsats kring barnens fysiska hälsa som skulle tillgodoses materiellt samt genom renlighet och mat i ett lämpligt fosterhem. Detta synsätt har förändrats och när socialtjänstlagen skrevs 1980 definierades familjehem som en kompletterande familj (Rasmusson & Regnér 2013:22–23).

Det har även funnits olika tankar kring var barnet bör placeras. Rasmusson och Regnér (2013:226) skriver att resonemang om att familjehem på landsbygden är att föredra hör till den traditionella familjehemsvården och är utbredd i landet. Det innebär en viss social isolering, som i vissa fall är motiverad. Rasmusson och Regnér (ibid.) hänvisar till Kälvesten som menar att variationen av familjer är familjehemsvårdens styrka. Enligt Socialstyrelsen (2013:42) ska en närhetsprincip beaktas vid placering av barn för att barnen ska kunna behålla sitt nätverk i exempelvis skola och fritid.

Socialstyrelsen (2012:34) menar att ett lämpligt familjehems främsta fokus bör ligga på barnets psykiska välmående och att erbjuda en god atmosfär, stabilitet och hemkänsla. Nutidens familjehemsuppdrag innefattar dessutom upprätthållandet av kontakter med professionella aktörer, barnets biologiska familj och till barnets ursprung (Rasmusson & Regnér 2013:22–23). Enligt Socialstyrelsen (2012:43) är intentionen med en familjehemsplacering är att barnet ska återförenas med sin biologiska familj efter att vårdens syfte uppnåtts. Därmed blir kontakten med barnets ursprungliga familj viktig.

I Statens offentliga utredningar (SOU 2005:81, del 1:30) *Källan till en chans* lyfts svårigheter som många barn har med sig när de placeras i familjehem. Många av barnen har allvarliga sociala, psykiska eller beteendemässiga problem. Vidare framkommer i utredningen att oavsett skälet till placeringen och barnens psykiska mående är det viktigt att familjehemsföräldrarna kan möta barnet. Det ställs med andra ord höga krav på familjehemmet, därför är det viktigt att hemmen är grundligt utredda, får utbildning, stöd och handledning (ibid.). Eftersom denna studie fokuserar på utredning och matchning kommer vi i nästa avsnitt vidare beskriva utredningar av familjehem.

2.4.1 Familjehemsutredning

För att öka kvalitet och likvärdighet har Socialstyrelsen (2012:84–85) utvecklat en initial bedömningsmetod vid rekryteringen av familjehem, *BRA-fam*.² En familjehemsutredning är omfattande och krävande, det är därför bra att redan vid rekryteringsfasen klargöra att det inte förekommer risker för barnet. Metoden bygger på utvecklingsekologisk teori och kunskap om risk- och skyddsfaktorer, vissa relaterade till familjehemmet, andra till barnet (ibid.). Enligt Socialstyrelsen (ibid.) ska formuläret även ge eventuella familjehem insikt i uppdraget och vad som förväntas av dem. De resurser och risker som framkommer i den initiala rekryteringen ska sedan följas upp i den följande utredningen.

Enligt Socialstyrelsens författningar och allmänna råd (SOSFS 2012:11, 4 kapitlet 1 §) ska socialnämnden utreda familjehemmets allmänna förutsättningar att erbjuda vård präglad av trygghet. Den slutgiltiga lämpligheten avgörs först när ett specifikt barn ska placeras (Socialstyrelsen 2012:86–87). Under utredningen ska tilltänkta familjehemsföräldrar intervjuas och registerutdrag inhämtas från polisens belastnings- och misstankeregister, Kronofogdemyndigheten samt Försäkringskassan. Vidare ska två oberoende referenser tas för varje enskild familjehemsförälder (SOSFS 2012:11, 4 kapitlet 4 & 6 §). Enligt Socialstyrelsen (2012:84) används främst två utredningsmetoder vid familjehemsutredningar i Sverige: Kälvestensmetoden och Parents Resources for Information Development and Education (PRIDE). Eftersom de enheter som urvalet i studien baseras på enbart använder Kälvestensmetoden har vi därför valt att endast beskriva den.

2.4.2 Kälvestensmetoden

Enligt Rasmusson och Regnér (2013:256–257) hade familjehemsvården svårt att rekrytera familjehem på 1970–1980-talen och efterfrågade en annan kunskap. De hade inga verktyg för att utreda familjehemmen och varje socialarbetare gjorde på sitt eget vis. Praktikerna vände sig till forskaren Anna-Lisa Kälvesten. Kälvestensmetoden användes till en början till både utredning av dysfunktionella biologiska familjer och funktionella familjehem. Kälvestensmetoden är numera störst inom familjehemsutredningar och används inte längre för utredning av biologiska familjer,

² Socialstyrelsens bedömningsinstrument BRA-Fam finns att se på följande länk:
<https://www.socialstyrelsen.se/sitecollectionDocuments/BRA-fam-bedomningsinstrument.pdf>

så som den gjorde under 1970-talet. Idag finns det flera olika varianter av metoden, bland annat Uppsalamodellen, Rinkebymodellen samt Nya Kälvesten.

Kälvestensmetoden består utav långa observationer och en halvstrukturerad intervju med öppna frågor (Rasmusson & Regnér 2013:260–261). Intervjuerna sker med de tilltänkta familjehemsföräldrarna var för sig (Socialstyrelsen 2012:84). Intervjuns innehåll kan delas upp i tre delar: familjens funktionsnivå, uppfostringstyp och vidare maktrelationer klassat efter behovskopplingstyp (Rasmusson & Regnér 2013:271). Svaren tolkas sedan av en utbildad analytiker (Socialstyrelsen 2012:84). Tolkaren bör vara utomstående från intervjusituationen och analysera samspelet i familjerelationerna (Rasmusson & Regnér 2013:319–322). Vidare ska tolkningen minska risken för att utredarna blundar för negativa sidor hos familjehemmet på grund av att behovet av familjehem kan vara stort (a.a. 290).

Ilona Déry Tegnér och Ulla Fridsjö (u.å.) skriver på hemsidan kalvestenintervju.se att originalversionens syfte med intervjun är att öka förståelsen för familjens styrkor och sårbarheter för att kunna matcha dessa med barnets behov. Vidare syftar intervjun till att familjehemssekreterarna ska lära känna familjerna och få en bra kontakt inför kommande samarbete. Intervjun möjliggör även att familjen lär känna sig själv på ett nytt sätt med hjälp av reflektion. Det finns därmed fler syften med intervjun än att inhämta information. Enligt Tegnér och Fridsjö (ibid.) fokuserar Nya Kälvesten på hur individerna berättar sin historia, deras mentaliseringsförmåga och anknytning. Intervjun har ett tre-generationsperspektiv.

Sammanfattningsvis har vi i bakgrundskapitlet behandlat definitionen av ensamkommande barn och de senare årens förändring av migrationsmönster gällande dessa barn. Vidare har vi lyft socialtjänstens ansvar. Barn som behöver vård och omsorg utanför hemmet ska helst placeras inom familjehemsvård eftersom det anses bäst för barnet. För att utreda familjehem används bland annat Kälvestensmetoden och efter utredning följer en matchningsprocess mellan barn och familjehem.

3. Tidigare forskning

Utifrån tidigare forskning kopplat till vår studie befinner vi oss på två forskningsfält, dels forskning som rör ensamkommande barn och dels forskning gällande familjehemsvård. Forskning om ensamkommande barn i familjehemsvård och med specifikt fokus på utredning och matchning är en ytterst liten nisch som tangerar dessa båda forskningsfält och vi har därför valt att ta med annan forskning om ensamkommande barn eller familjehemsvård som berör teman liknande dem vi funnit i empirin. Den första delen består av forskning inom familjehemsvård och den andra delen riktas mer mot forskning kring ensamkommande barn inom andra områden. För att underlätta läsandet har varje rapport eller artikel tilldelats sin titel som underrubrik.

3.1 Familjehemsvård

Detta avsnitt behandlar forskning som rör familjehemsvård, mestadels med fokus på ensamkommande barn eller barn från etniska minoritetsgrupper.

3.1.1 Reception & living in families - Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States

Liedewij de Ruijter de Wildt et al. (2015:6–7) har jämfört hur familjehemsvården för ensamkommande barn är uppbyggd i 16 europeiska länder i en rapport producerad i samarbete mellan nederländska organisationen Nidos, Svenska Kommuner och Landsting och Storbritanniens Counter Human Trafficking Bureau. Flera av länderna i studien, exempelvis England, Norge, Sverige och Irland, har ett strukturerat system där ungdomarna bor tillsammans med en familj som antingen får lön eller ersättning för eventuella utgifter. De Wildt et al. (ibid.) skriver att Nederländerna är det land som trots sitt strukturerade system utmärker sig. Enligt de Wildt et al. (ibid.) har Nederländerna ett eget vårdinstitut för ensamkommande barn, Nidos, som rekryterar sina egna familjer med minoritetsbakgrund. Nederländerna är därigenom det enda landet som inte saknar familjer till sina ensamkommande barn.

3.1.2 Invandrarbarn i familjehem

1995 skrev Socialstyrelsen en SoS-rapport (1995:7:3) för att utreda vad som krävs av familjehemsvården för att placerade invandrarbarn ska bibehålla sin kultur. I rapporten har intervjuer skett på familjehemsenheter i sex kommuner i Sverige. Det framkommer att ca 40 % av de familjehemsplacerade barnen tillhör en etnisk

minoritetsgrupp (a.a. 1995:7:14). Vidare framkommer att familjehemsenheterna menar att språkliga och kulturella skäl inte ska omöjliggöra en återförening (a.a. 1995:7:33). Placeringen är enligt familjehemssekreterarna inte till för att integrera barnet i samhället.

Vidare skriver Socialstyrelsen (1995:7:33-34) att så kallade släktinghem eller nätverks-hem är en bra lösning för invandrade barn för att barnen inte skulle tappa kontakten med sitt ursprung. Att drabbas av kulturkrockar kan för det placerade barnet vara lika traumatiskt som eller värre än den bakomliggande orsaken till placeringen. Familjehemsenheterna i studien valde i första hand släktinghem eftersom det råder brist på familjehem samt att de biologiska föräldrarna i många fall önskade det (ibid.). Enligt familjehemssekreterarna kan släktingplaceringar både underlätta kontakten mellan barnet, familjehemmet och den biologiska föräldern samtidigt som relationerna i slakten kan vara laddade och bidra till konflikter.

Familjehemssekreterarna i Socialstyrelsens rapport (1995:7:37–38) medger att de ofta ställer lägre krav på släktinghem vid placering av ensamkommande barn och ungdomar och att de flesta då godkänns. Vidare uppger familjehemssekreterarna att släktingarna kan känna sig tvingade utifrån sin egen kultur och släkt att ta hand om barnet. Många släktinghem visar större emotionellt engagemang. Samtidigt har släktinghem ofta egna exilproblem och är inte alltid helt integrerade i samhället.

3.2 Ensamkommande barn

I detta avsnitt presenteras forskning om ensamkommande barn som inte fokuserar på familjehemsvård men i vissa fall tangerar ämnet.

3.2.1 Ungdomstid i (oviss) väntan - Mottagande av ensamkommande barn i Nacka kommun

Den senaste forskningen i Sverige om ensamkommande barn är Live Stretmos rapport för FoU i Södertörn från 2018, där hon undersökt Nacka kommuns mottagande av ensamkommande barn. Studien är inte speciellt inriktad på familjehemsvård men berör ändå vissa av de teman som vi funnit i vår empiri, varför vi finner den relevant men kommer här endast lyfta upp de delar av studien som rör uppsatsämnet. Stretmo (2018:6) har bland annat genomfört intervjuer med socialtjänstarbetare, ensamkommande barn och personal på HVB-hem samt genomfört

deltagande observationer.

I rapporten beskriver Stretmo (2018:75) att kommunens målsättning för arbetet med ensamkommande barn varit inriktat mot att stärka deras självständighet inför vuxenlivet. Stretmo (ibid.) problematiserar självständighetsmålet utifrån att barns möjlighet till självständighet förutsätter anknytning till betydelsefulla vuxna och hävdar att nära relationer som är varaktiga är grundläggande för integrering i samhället.

Slutligen lyfter Stretmo (2018:82) de förändrade asylreglernas medförda ovisshet och dess inverkan på både myndighetspersoner och barnet. Myndighetspersoner upplever det som paradoxalt att samtidigt arbeta för barnets framtid i Sverige och förbereda barnet på en eventuell utvisning. För barnen tenderar psykisk ohälsa att vara sammankopplat med asylprocessen utifrån de förändrade villkor som medför större risk för avslag eller långa tider av ovisshet (Stretmo 2018:49–50). Den psykiska ohälsan yttrade sig genom att barnen isolerade sig socialt, hade utåtagerande eller självskadebeteende samt en suicidrisk. Stretmo (ibid.) betonar därför betydelsen av att mottagandet för ensamkommande barn anpassas utifrån de svårigheter barnen genomgår under väntan på permanent uppehållstillstånd eller avslag.

3.2.2 Får jag vara med? Erfarenheter från ensamkommande barn & ungdomar i Göteborgsregionen & arbetet med denna grupp

Live Stretmo har även skrivit en rapport tillsammans med Charlotte Melander (2013). Som titeln anger är rapporten inriktad på mottagandet av ensamkommande barn och unga i Göteborg och närliggande kommuner. Rapporten berör flera områden, varav familjehemsvård är en del av dessa. Forskningsprojektet som rapporten grundas på har genomförts under två års tid. Det består både av en registerstudie och intervjuer med ensamkommande barn och olika yrkesgrupper som arbetar med barnen.

Det framkommer att socialtjänsten ibland tenderar att fokusera på hur släktinghemmen ska kunna förstå socialsekreterarnas resonemang och att få ökad insyn och kontroll över släktinghemmet (Stretmo & Melander 2013:220). Samtidigt kunde vissa socialsekreterare betrakta släktinghemmens kunskaper som värdefulla och eftersträva att engagera dem. Utifrån det senare perspektivet försökte socialsekreterarna stödja de befintliga relationerna genom att exempelvis ge ekonomiskt stöd för släktinghem

med otillräcklig ekonomi eller som är trångbodda. Stretmo och Melander (2013:20) menar att socialtjänsten kan använda sig av ett transnationellt perspektiv i arbetet med ensamkommande barn och släktinghem för att bättre förstå dem och bakomliggande strukturer som inverkar på familjen.

Rapporten berör även fokus på självständiggörande kontra grundläggande omsorg (Stretmo & Melander 2013:205). Självständighet är ett långsiktigt mål för barnen men utifrån intervjuer med gode män och socialsekreterare framkommer att ett alltför stort fokus på detta kan medföra att omsorgen brister. Det är därför viktigt att det finns en god omsorgsnivå i familjehemmen. Graden av självständighet bör bedömas utifrån varje barns unika situation. Familjehemsföräldrar som intervjuats belyser sin viktigaste roll som att vara en länk in i samhället, alltså en samhällsorienterande funktion (a.a. 2013:162).

Vidare nämns även släktinghemmens nackdelar och fördelar (Stretmo & Melander 2013:202–203). Släktinghem som varit i Sverige en kortare tid kan ibland sakna språkkunskaper i svenska, kunskaper om samhället i Sverige eller vara ekonomiskt utsatta. Släktinghemmens ekonomi påverkas även av att de ibland ges lägre ersättning än andra familjehem (a.a. 2013:180). Utöver en försvårad integrationsprocess för barnet kan det även innebära försämrad hälsa (a.a. 2013:202–203). Släktinghemmen kan dock stötta barnet på ett annat sätt, vilket även framkommer i intervjuer med ensamkommande barn som beskriver släktinghemmen som mindre villkorade. Släktinghemmens fördelar innefattar en tillhörighetskänsla, vissa gemensamma normer, att de till viss del delar socialt nätverk med barnet och att en anknytning redan existerar (a.a. 2013:179). Barn som placerats i släktinghem flyttar inte heller lika ofta som andra placerade barn, däremot finns det mindre information om släktinghem än andra familjehem (a.a. 2013:10–11, 69).

En psykolog som intervjuats lyfter vikten av att familjehemmen kan stötta de barn som har trauman och att de ges kunskaper om trauma och barns beteende (Stretmo & Melander 2013:185). Psykologen påpekar att asylprocessen kan förvärra måendet för barn som redan mår dåligt samt att det innebär en speciell stress. Stretmo och Melander (2013:124) skriver också att barnens mående påverkas av beslut om permanent uppehållstillstånd och kopplar detta till en nationell nivå av erkännande

där barnen erkänns som legitima samhällsmedborgare eller inte.

Stretmo och Melander (2013:213) påpekar även svårigheter med att använda tolk. Exempel på detta är att familjehemmet eller barnet censurerar sig själva eftersom de känner tolken, tolkens bristande språkkunskaper eller att det försvårar arbetet när fler är involverade. Ibland kan också socialtjänstens brist på resurser och tid försvåra arbetet med familjehem som talar andra språk än svenska.

3.2.3 De osynliga barnen – Rapport om ensamkommande barn & deras boende under asylprocessen

UNICEF:s rapport av författaren Åsa Broman (2010:5) är framtagen för att öka kunskapen om gruppen ensamkommande barn. Broman redogör inledningsvis för hur handläggningen av beslut om ensamkommandes boende är tänkt att gå till. Bromans (2010:11) intervjupersoner beskriver handläggningen av beslut om ensamkommandes boende samt utredning av släktinghem och närstående som utmanande. Enligt Bromans (2010:12–15) studie är ingen av de kvalitativa intervjumetoderna i utredningsprocessen riktigt anpassad till nyetablerade familjehem och det är därför vanligt att modifiera olika utredningsintervjuer. Dessutom saknar flera av kommunerna erfarenhet av att utreda familjehem med invandrarbakgrund.

3.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis betonar tidigare forskning vikten av att barnen bibehåller kontakten med sitt ursprung och att släktinghemsplaceringar kan vara en väg att möjliggöra det och dessutom underlätta kontakten med barnets ursprungliga nätverk. Dock lyfts svårigheter med att placera i släktinghem utifrån bland annat att de ibland har dåliga ekonomiska förutsättningar eller brister i kunskap om samhället eller svenska språket. Samtidigt framkommer att majoriteten av barn som placeras i släktinghem flyttar mer sällan än barn som placeras i andra familjehem. Enligt Socialstyrelsens rapport (1995) betraktar inte familjehemssekreterarna möjliggörandet av integration som syfte till placering. Stretmo och Melanders (2013) rapport visar däremot att familjehemmen betraktar sitt uppdrag som samhällsorienterande. Självständighet som mål för barnet sätts i relation till omsorgstagande. Forskning visar även att migrationspolitiken kan påverka barns mående genom stress från asylprocessen. Dessutom framkommer svårigheter med att använda tolk i mötet med

barn och familjehem. Det framkommer även att det saknas tillräckliga kunskaper och metoder för att genomföra familjehemsutredningar för nyetablerade familjer.

4. Teoretiskt ramverk och begrepp

Studiens första frågeställning berör hur resurser och brister bedöms hos familjehem, vilket förde oss in på Pierre Bourdieus teoretiska begrepp *det sociala rummet* samt de olika kapitalformerna socialt, kulturellt, ekonomiskt och symboliskt kapital.

Begreppet kapital har en tydlig koppling till resurser och de olika kapitalformerna bidrar vid en analys till att konkretisera och fokusera de resurser som familjehemmen innehar. För att bättre förstå de olika kapitalens inverkan krävs även en viss förståelse av begreppet sociala rum eftersom kapitalen bidrar till att en viss rumslig position innehas utifrån makt. Det blir relevant eftersom vi vill se hur resurser viktas mot varandra och därmed bidrar till olika positioner. En central fråga under uppsatskrivandet var hur familjehemmets resurser kring barnets språkliga och kulturella bakgrund värderades och därför valde vi att även använda Robert D. Putnams begrepp *bonding* och *bridging*, som är en vidareutveckling av socialt kapital.

För att överhuvudtaget kunna analysera familjehemssekreterarnas avvägningar gällande familjehemmets resurser är det först nödvändigt att undersöka familjehemssekreterarnas möjligheter att agera, deras *handlingsutrymme*, och på så vis få förståelse för kontexten där de verkar. Michael Lipskys begrepp *handlingsutrymme* har vi även kopplat till den andra frågeställningen.

4.1 Handlingsutrymme som förutsättning

Michael Lipsky (2010:3, 13) använder begreppet handlingsutrymme (*discretion*) för att beskriva det utrymme som arbetare inom offentlig service, eller gräsrotsbyråkrater som Lipsky själv kallar dem, har att agera i olika situationer. Lipsky (*ibid.*) hävdar att gräsrotsbyråkrater har mycket makt, trots att de arbetar närmast klienterna och därmed längre ner i hierarkin. Detta eftersom det är gräsrotsbyråkraterna som skapar policyn när de omvandlar den till konkret handling. En policy som är nedskriven har inte reell makt förrän den implementeras. Gräsrotsbyråkraterna har relativt stort handlingsutrymme och arbetar relativt självständigt utifrån organisationen. Vidare skriver Lipsky (2010:14–15) att det som påverkar gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme kan innefatta såväl lagar, regleringar, administration, organisationens policy och direktiv från ledningen som yrkesgruppens normer och praktiker eller politiker

och samhällsnormer. Ett stort regelverk som är föränderligt kan försvåra övervakning av gräsrotsbyråkratens arbete eftersom reglerna då appliceras mer selektivt utifrån mängden regler samt att de kan vara motsägande.

Gräsrotsbyråkrater är ofta relativt fria från övervakning från överordnade, såväl som från granskande insyn från klienter. De är ofta specialiserade inom sitt område och tillskrivs ett professionellt omdöme, vilket ger dem större självständighet i arbetet. Lipsky (ibid.) hävdar att det stora handlingsutrymmet är nödvändigt utifrån två aspekter. Dels finns det en mänsklig aspekt eftersom gräsrotsbyråkraterna arbetar med människor på individnivå, vilket innebär omständigheter som är unika för den individen. Det kräver både god omdömesförmåga och en känslighet för observation i situationen. Dels är det aspekten att de situationer som gräsrotsbyråkraten möter ofta är komplexa. Det finns inga enkla svar och ett antal föreskrivna regler kan inte avhjälpa alla situationer, eftersom komplexiteten bakom inte är reducerbar till ett programmerat format.

Kerstin Svensson, Eva Johnsson och Lili Laanemets (2008:15) beskriver handlingsutrymme utifrån professionens kunskap och organisationens ramverk, där även klienten påverkar användandet av handlingsutrymmet i mötet med socialarbetaren. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:214) framhäver vikten av kunskap för socialarbetarens handlingsutrymme och lyfter fram den komplexitet som familjeutredningar innebär. Det kräver att socialarbetaren har kunskap om barns behov, sitt uppdrag som professionell och den professionella kunskapen, men även att socialarbetaren reflekterar kring sina egna normativa föreställningar.

Den egna erfarenheten i socialt arbete kan vara användbar men Verner Denvall (refererad i Svensson, Johnsson & Laanemets 2008:218) är kritisk till att den betraktas som kunskap och påpekar att arbetsmiljön innefattar få tillfällen till reflektion samt mycket stress. Det innebär att den erfarenhetsbaserade kunskapen sällan granskas och systematiseras och därmed finns risk för att felaktiga kunskaper införlivats. Sune Sunesson (refererad i Svensson, Johnsson & Laanemets 2008:218) hävdar att erfarenheterna ofta är specifika för just de individer som socialarbetarna möter och att de därför inte är generaliserbara och alltså kunskapsmässigt svaga. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:222–223) lyfter socialarbetarens svårighet

utifrån att deras arbete kräver handling inom en begränsad tidsram, oavsett ett osäkert kunskapsläge eller vad som i teorin anses idealiskt. De menar att det bästa ibland är att agera oavsett vilket beslutet blir. Incitamentet att agera medför att socialt arbete är en normpräglad praktik. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:226, 231–232) påpekar vikten av reflektion för att synliggöra förgivettaganden som införlivats i kunskapen och på så vis kunna korrigera dessa om de är felaktiga. De värden som produceras i socialt arbete är avhängiga socialarbetarens förståelse av fenomen och kontexter, så även möjligheten att förändra värdena. Ansvarsfrågan för de rådande värderingarna åligger socialarbetaren utifrån hens tolkningsföreträde.

4.2 Social positionering & kapital

Bourdieu (1995:8) är kritisk till den tendens att frånskriva människor deras handlingsförmåga som finns inom strukturalismen. Bourdieu (1995:13) beskriver istället sina analyser som strukturella med fokus på det relationella. Sociala positioner är ständigt återkommande i Bourdieus resonemang och visar på den relationella aspekten i hans teori (Bourdieu 1995).

Enligt Jan Carle (2015:373–374) vidgar Bourdieu maktperspektivet, som så ofta kopplas till det ekonomiska kapitalet, genom att införa nya kapitalformer där tillgångar av såväl materiellt som immateriellt slag kan omvandlas till ett värde som ger tillgång till makt. Enligt Margaretha Järvinen (2007:268–269) kan Bourdieus kapitalarter delas upp i tre grundformer och en övergripande form. De grundläggande formerna är ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital och dessa tre kan omvandlas till symboliskt kapital, vilket är den övergripande formen, utifrån den legitimitet de tillskrivs i ett specifikt socialt rum. Det ekonomiska kapitalet innefattar materiella resurser och pengar (Järvinen 2007:268). Det sociala kapitalet är mer svårdefinierat och har vidareutvecklats av fler personer än Bourdieu, vilket är anledningen till att vi återkommer till det under nästa rubrik.

Järvinen (2007:268) beskriver kulturellt kapital som utbildning och som tillägnandet av sociala koder utifrån den legitima kulturen, vilket ger tillgång till maktens rum. Bourdieu använder begreppet *culture générale*, vilket enligt Carle (2015:398) syftar på ledande grupperns förhållningssätt (deras kulturella, sociala och ekonomiska förhållanden). Järvinen (2007:268) översätter begreppet med "legitim kultur". Det

kan även kallas den dominerande kulturen, vilket inte innebär majoritetens kultur utan *culture générale* innefattar den kultur som har mest inflytande i samhället utifrån maktposition och är att anse som eftersträvansvärd. Utöver detta menar Carle (2015:398) att kulturellt kapital innefattar kultur i form av musik, konst och litteratur. Alain Accardo och Philippe Corcuff (1986:93) sammanfattar Bourdieus term "kulturellt kapital" som ett havande som blivit ett varande, vilket innebär förkroppsligandet av egendom. Det finns en koppling mellan ekonomiskt och kulturellt kapital på så vis att ekonomiskt kapital frigör tid och möjliggör således inhämtandet av kulturellt kapital genom exempelvis utbildning.

Tanken om system av symbolvärden som maktskapande är central (Carle 2015:384). Järvinen (2007:263–264) beskriver Bourdieus begrepp symboliskt kapital som innefattande en handling eller egenskap som av gruppmedlemmarna (eller här familjehemssekreterarna) värderas positivt. Det symboliska kapitalet bidrar till att stärka innehavarens heder, erkännande eller bekräftelsen som hen mottar och därmed hens sociala position. Järvinen (2007:265–266) påpekar att det centrala hos Bourdieu är kampen för erkännande och bekräftelse, en snävare definition av makt. Bourdieu (1995) är tydlig med att sociala klasser inte existerar i sig själva men att det finns differentieringsprocesser i samhället som bidrar till att människor fördelas enligt klass på ett teoretiskt plan, det är dock inga organiserade konkreta klassuppdelningar i Marx mening eftersom dessa förutsätter att agenterna är medvetna om sin klasstillhörighet samt handling och samorganisering.

Bourdieu (1995:15) har genomfört flera analyser av förhållandet mellan sociala positioner, dispositioner och ställningstaganden inom olika områden. Bourdieu (1995:16–17) betraktar egenskaper som relationella eftersom deras existens är beroende av relationen till andra egenskaper och därmed innebär ett avstånd eller en skillnad från dem. För att beskriva denna skillnad och deras ömsesidiga existensberättigande använder Bourdieu begreppet rum, även kallat de sociala positionernas rum eller det sociala rummet. Inom detta rum placeras de olika sociala positionerna utifrån deras närhet eller avstånd till varandra samt i en viss ordning utifrån formen och mängden av kapital. Bourdieu (ibid.) har genom sin analys utifrån rum och kapitalformer skissat ett diagram³ där olika positioner placeras ut i det sociala

³ Av upphovsrättsliga skäl kan diagrammet tyvärr inte visas här.

rummet. Utifrån detta korreleras relationen mellan innehav av kapital och yrkestillhörighet, politiska preferenser (röstar vänster eller höger) samt smak gällande hobby, mat och dryck. Jan Carle (2015:373; 384) beskriver hur Bourdieu påvisar att kulturellt kapital i form av smak och utbildning är centralt för reproduktionen av klassamhället och maktordningen i ett kapitalistiskt samhälle, likväl som det ekonomiska kapitalet. I diagrammet finns enbart kulturellt och ekonomiskt kapital inräknat, vilket Bourdieu (1995:16) hävdar är de starkaste differentieringsprinciperna utifrån det franska samhället. Volymen av totalt kapital formar de sociala positionerna i en viss ordning och utifrån hur de olika kapitalformerna viktas, om det är kulturellt eller ekonomiskt. Det tvådimensionella diagrammet visar sociala avstånd och ju närmare två positioner befinner sig varandra desto mer har de gemensamt och vice versa.

Accardo & Corcuffs (1986:94) definition av socialt kapital, utifrån Bourdieus texter, innefattar ett nätverk av hållbara relationer eller tillhörighet till en grupp. Relationerna ska vara relativt permanenta och användbara, på så vis att individen kan använda relationerna för att förstärka sina resurser genom materiellt eller symboliskt utbyte. Geografisk närhet har påverkan på bindningarna mellan individerna i nätverket men även närhet i den ekonomiska och sociala sfären eftersom utbytet förutsätter ett erkännande av närhet mellan parterna. Accardo & Corcuff (1986:94) beskriver mängden av socialt kapital enligt följande:

Den volym av socialt kapital som en särskild agent äger beror således på omfattningen av nätverket av bindningar som han i realiteten kan mobilisera och på den volym av kapital (ekonomiskt, kulturellt eller symboliskt) som var och en av dem som är kopplade till honom äger.

(Egen översättning.)

Hur många relationer och vilka resurser dessa personer i sin tur har avgör alltså hur stort socialt kapital en individ uppbär. Ulla Björnberg (2013:144f.) påpekar att relationernas kvalitet i form av ömsesidighet och tillit avgör om de ingår i det sociala kapitalet. Utöver det hävdar Björnberg (ibid.) att de olika relationerna behöver formera ett nätverk samt nödvändigheten av strukturer som skapar sociala rum för att dessa relationer ska anses tillhöra det sociala kapitalet. Det krävs dessutom att

individen betraktar sina sociala nätverk som resurser och är villig att använda sig av dessa resurser. Det är inte enbart nätverkens storlek som påverkar det sociala kapitalet utan även hur individens olika nätverk är sammankopplade. Björnberg (2013:146) väljer i sin analys att fokusera på det sociala kapitalets bidrag till välbefinnande och inte enbart som en resurs.

Till det sociala kapitalet kopplar Björnberg (2013:146) begreppet *tillit*, vilket även Bo Rothstein (2003) gör. Björnberg (ibid.) definierar tillit som ”socialt inlärd och socialt bekräftade förväntningar, som interagerar med varandra”, vare sig det sker formellt eller informellt. Tillit betraktas som knutet till gemensamma normer och har betydelse för hur sociala situationer tolkas. Det skapar en förutsägbarhet och därmed en känsla av trygghet där det går att förutsäga tillvaron.

4.3 Socialt kapital som bonding & bridging

Robert D. Putnam (2006) har vidareutvecklat begreppet socialt kapital genom att dela upp det i begreppsparet bonding och bridging. Bonding kan på svenska översättas till sammanlänkande socialt kapital och bridging till överbryggande socialt kapital, vilket de gör i den svenska översättningen av Putnam (2006). Eftersom Björnberg (2013:145) använder begreppen bridging och bonding samt att Rothstein (2003) är kritisk till den svenska översättningen av begreppen har vi valt att här använda de engelska begreppen. Vi har upplevt att de engelska begreppen förtydligar innebörden bättre än de svenska begreppen i samtal med respondenter och andra.

Putnam (2006:18) betraktar socialt kapital utifrån individuell eller kollektiv produktivitet, där det sociala kapitalet är en bidragande faktor. Det skiljer sig således från Björnbergs fokus på socialt kapital utifrån välbefinnande och Bourdieus fokus på sociala positioner avseende makt och klass. Putnam (2006:18f.) bygger vidare på teorin om socialt kapital men härleder inte begreppets ursprung till Bourdieu utan till L. J. Hanifan och år 1916. Bourdieu nämns visserligen som en av sex personer som bidragit till begreppets utveckling. Vidare applicerar Putnam (2006) socialt kapital på en analys av bowlingföreningar i USA med fokus på medborgarengagemang. Putnam (2006:370f.) nyanserar synen på socialt kapital genom att poängtera att det kan finnas en negativ sida på så sätt att för starkt socialt kapital skulle kunna innebära en inskränkning av individens rättvisa och frihet. Putnam syftar på bland annat

konformism och social kontroll, vilket också kan förstärkas i och med ett större socialt kapital. Det är inte så enkelt att socialt kapital kan delas upp i antingen bonding eller bridging utan det handlar snarare om grader av bridging eller bonding (ibid.).

4.3.1 Bonding

Enligt Björnberg (2013:145) innebär bonding det informella sociala kontaktnätet i form av nära relationer utifrån geografisk närhet eller släktskap. I dessa relationer kan individen finna trygghet och tillhörighet, de syftar till att stärka den sociala identiteten. Putnam (2006:383) hävdar att bonding är den form av socialt kapital som lämpar sig bäst utifrån små barns behov av stabilitet och stimulans.

Putnam (2006:22f.) beskriver bonding som inåtblickande och ett mycket starkt sammanbindande socialt kitt. Det kan uppbjuda till solidaritet och ömsesidighet samt skapa stark lojalitet inom gruppen, vilken ofta är homogen. Som exempel ger Putnam (ibid.) etniska grupperingar med täta nätverk som kan ge varandra inbördes stöd så väl psykologiskt eller socialt som i form av ekonomiskt kapital eller sociala kontakter.

Bonding förstärker sammanbindande identiteter och ger därmed upphov till en mer begränsad identitet. Putnam (ibid.) benämner bonding som exkluderande socialt kapital och menar att den kan orsaka motsättningar till dem som står utanför gemenskapen, vad han kallar negativa externa effekter.

4.3.2 Bridging

Bridging innefattar, enligt Björnberg (2013:145), kontakter som befinner sig längre från individen och ofta av mer formell karaktär, exempelvis myndighetskontakter. Putnam (2006:22f.) beskriver bridging som utåtblickande och inkluderande, där människor från olika sociala kategorier kan innefattas i gruppen. Ett exempel är medborgarrättsrörelsen. Till skillnad från bonding som socialt kitt kan bridging ses som socialt smörjmedel där det skapas en mer omfattande ömsesidighet och ges utrymme för en bredare identitet. Bridging är till exempel mer användbart än bonding när man söker arbete eftersom det bidrar till informationsspridning och ger möjlighet att utnyttja tillgångar utanför den egna sfären.

Enligt Putnam (2006:383) är bridging den typ av socialt kapital som krävs när det gäller att hantera kollektiva problem. Socialt kapital i form av bridging kan förstärka det sociala kapitalet bestående av bonding och vice versa, men vissa typer av bridging kan hindra uppbyggnad av socialt kapital i form av bonding och tvärtom. Klart är att de båda formerna av socialt kapital inte står oberoende utan påverkar varandra.

4.3.3 Kritik mot Putnam

Rothstein (2003:98f.) kritiserar Putnams definition av socialt kapital och anser den vara alltför bred. Istället menar Rothstein (2003:98f;110) att definitionen av socialt kapital bör fokuseras på begreppet mellanmänsklig tillit och definierar socialt kapital som relationer mellan individer som utgör en tillgång för dem som innehar kapitalet. Vidare specificerar Rothstein (2003:110–111) det sociala kapitalets två dimensioner som kvantitativ och kvalitativ. Den kvantitativa dimensionen innefattar antalet relationer som individen har. Den kvalitativa aspekten innefattar relationens kvalitet utifrån grad av tillit. Rothstein (2003:111) hänvisar till Piotr Sztompkas definition av tillit som "en förhoppning om andra aktörers framtida pålitlighet."

Vidare poängterar Rothstein (ibid.) att det finns relationer som inte är en tillgång för individen, utan snarare en belastning. Rothstein (2003:112) landar slutligen i definitionen av socialt kapital på individnivå som "summan av antalet sociala kontakter en individ har multiplicerat med graden av förtroende i dessa relationer", men medger att det inte är fullt så enkelt att beräkna med hänsyn till det sociala kapitalets dubbla dimensioner. Med en grov förenkling kan följande ekvation användas för att illustrera beräkningen av socialt kapital: antal sociala kontakter multiplicerat med grad av förtroende i dessa.

Både Rothstein (2003) och Putnam (2006) skriver om socialt kapital i förhållande till deltagande utifrån ett statsvetenskapligt perspektiv. Vi applicerar Putnams begrepp på mikronivå inom socialt arbete, till skillnad från Putnam som analyserar hela amerikanska samhället inom statsvetenskap med fokus på demokrati.

5. Metod & metodologiska överväganden

5.1 Val av metod – fördelar och begränsningar

Den kvalitativa forskningsmetoden har traditionellt sett, enligt David och Sutton (2016:99), en induktiv och explorativ ansats. Lisa Justesen och Nanna Mik-Meyer (2011:13) skriver att den kvalitativa metoden kan beskriva fenomen i sin kontext, vilket kan ge ökad förståelse. Vi valde kvalitativ metod för att utforska och samla in empiri bestående av praktisk erfarenhet inom fältet familjehemsvård. Syftet med uppsatsen är att utforska specifika utmaningar familjehemssekreterare i Göteborgs Stad upplevt i familjehemsvård för ensamkommande barn utifrån utredning- och matchningsprocesserna. Uppsatsen har därmed en explorativ ansats och strävar efter beskrivning samt förståelse av en speciell situation.

Vi valde att använda kvalitativ forskningsintervju. Utrymmet som intervjupersonen ges samt frågornas utformning är det som utmärker den kvalitativa forskningsintervjun, även kallad djupintervju, enligt David och Sutton (2016:113). Genom intervjun kan forskaren lyssna intensivt på det sagda och det outtalade (genom kroppsspråk och språkets tonläge) samt ställa följdfrågor. Valet av kvalitativ forskningsintervju som metod innebar dock att vi, utifrån den givna tidsramen, fick empiri baserat på ett mindre antal individer än vad som hade varit möjligt om vi exempelvis använt enkätundersökning eller annan kvantitativ forskningsmetod.

5.2 Urvalsprocess

Enligt David och Sutton (2016:33) syftar population på den grupp man ämnar forska om. Med utgångspunkt i uppsatsens syfte valde vi att intervjua familjehemssekreterare utifrån deras profession. Populationen består av yrkesverksamma familjehemssekreterare i Göteborg Stad som har erfarenhet sedan tiden innan eller under den kraftiga ökningen av immigrerande, ensamkommande barn hösten 2015 och framåt. Detta för att de ska besitta tillräckligt med erfarenhet för att möjliggöra ett jämförande perspektiv. Göteborgs Stad har sammanlagt fem familjehemsenheter som ansvarar för verksamheten i olika delar av staden och en central rekryteringsenhet. Enheterna skiljer sig mycket avseende såväl invånarantal som socio-ekonomiska villkor. Vi ämnade därför intervjua en familjehemssekreterare från varje

familjehemsenhet för en ökad spridning. Intentionen var att få tillträde till fem intervjupersoner, med hänsyn till uppsatsens tidsram.

För att få tillträde till familjehemssekreterare från samtliga enheter kontaktade vi en person inom familjehemsvården i Göteborg, vilken en av författarna lärt känna under socionomutbildningens verksamhetsförlagda utbildning. Förfrågan och informationsbrev (se bilaga 1) mailades genom en kontakt till samtliga förste familjehemssekreterare, vilka därefter ombads vidarebefordra detta till sina familjehemssekreterare. Vi vet inte hur många som mottagit vår förfrågan. Därefter fick de familjehemssekreterare som ansåg sig uppfylla kriterierna angående arbetserfarenhet och som var intresserade själva kontakta oss via mail för intresseanmälan. Familjehemssekreterarna har ofta hög arbetsbelastning, vilket medför svårigheter att rekrytera dessa till deltagande i en studie. För att få ett relativt representativt urval för staden försökte vi få respondenter från samtliga familjehemsenheter, vilket inte lyckades. Vi fick dock en viss spridning eftersom vi intervjuat fyra familjehemssekreterare från tre av de fem familjehemsenheterna. Utifrån empirin som framkom konstaterar vi att kontexten familjehemssekreterarna verkade i, utifrån stadsdelens socioekonomiska förhållanden, hade stor inverkan.

5.3 Genomförande av intervjustudien

Den strukturerade intervjun ger höga nivåer av reliabilitet medan den ostrukturerade ger den enskilda intervjun djupvaliditet (David och Sutton 2016:113). Vi har valt att genomföra en semistrukturerad intervju med en intervjuguide (se bilaga 3) innehållandes både öppna och slutna frågor för att ringa in området vi är intresserade av men samtidigt få med intervjupersonernas detaljrikedom. David och Sutton (2016:115) rekommenderar en pilotundersökning där intervjuguiden testas, utvärderas och bearbetas efter första intervjun för att undersöka om frågorna är utformade på ett förståeligt sätt samt motiverar intervjupersonen att svara på dem. Utifrån tidsramen valde vi att inte genomföra en pilotundersökning men reviderade intervjuguiden efter första intervjun genom att konkretisera frågorna, komplettera med följdfrågor och ta bort frågor som visade sig ligga utanför syftet. Efter revideringen av intervjuguiden upplevde vi att empirin fördjupades, fler nyanser och komplexa svar framkom. Vilka svar som frambringades av intervjuguiden varierade

beroende på intervjupersonernas kontext och tolkning av frågorna, vilket vi betraktar som en av den kvalitativa intervjuens styrkor.

Dag Jacobsen (2012:102–103) skriver att platsen kan påverka intervjuens innehåll och förhållanden. Vi erbjöd därför intervjupersonerna möjligheten att välja var intervjun skulle hållas, i en lokal som vi ordnat på universitetet eller på deras arbetsplats. De flesta valde att bjuda in oss till deras kontor. Alla intervjuer utom en skedde enskilt och vid ett tillfälle. Vi deltog båda vid varje intervjutillfälle och det kan skapa en maktobalans att vara två mot en. Intervjupersonerna är dock vana vid intervju-situationer men med omvänd rollfördelning, utifrån att de arbetar med intervjuer av blivande familjehem. Vi fördelade rollerna mellan oss så att en av oss intervjuade och den andra observerade, ställde kompletterande frågor och antecknade vid behov. Fördelen med detta var att intervjuaren kunde koncentrera sig på intervjuaren medan observatören kunde bocka av intervjuguidens frågor och avgöra vilka frågor som missats. Den som bokade intervjun med intervjupersonen ledde intervjun. Samtliga intervjuer har spelats in med ljud, sammanlagt cirka fem timmar.

Vi påbörjade intervjuprocessen med en vald frågeställning och teorier som bland annat grundade sig på vår begränsade förförståelse av fenomenet vi ämnade undersöka. Dessa tankar formade intervjuguiden och påverkade vad vi eftersträvade att få fram genom intervjuerna. Det innebar att vi medvetet eftersökte skillnader mellan olika typer av familjehem samt att diskrepanser mellan intervjupersonernas uttalanden och information från andra källor uppmärksammades. Därmed framkommer en annan bild av fenomenet än vad som skulle framkommit om samma undersökning genomförts med ett annat syfte. Vi eftersträvade att framhäva dessa skillnader för att möjliggöra en analys av resultatet utifrån den teoretiska referensram vi valt.

5.4 Empirisk bearbetning & analysmetod

Utifrån ljudupptagningar från intervjuerna har vi transkriberat materialet, vilket underlättade analysarbetet genom att synliggöra intervjuerna. Framför allt var transkriberingen en del av analysprocessen där vi bekantade oss med materialet och ytterligare tankar kring analys väcktes än det som skedde under intervjutillfället. Efter transkribering gick vi över till kodning och innehållsanalys.

Steinar Kvale och Svend Brinkman (2011:219) skriver att innehållsanalysen är en systematisk beskrivning av vad som sagt i kommunikationen. Efter transkriberingen formulerade vi preliminära teman utifrån syfte och frågeställningar men också kopplade till den teoretiska referensramen för att kunna sortera ut empiri med relevans. Vi har identifierat teman som inte alltid är manifesta utan vad David & Sutton (2016:274) kallar latenta koder, vilket innebär att man vid kodningen identifierar teman som inte är direkt uttalade utan snarare en tolkning av den som kodar. Vidare beskriver David & Sutton (ibid.) användandet av sociologiska koder, vilket innebär att den som kodar använder sig av ordval från den teoretiska referensramen till skillnad från ordval från intervjuerna. Det medför att en del av mångfalden förloras och kodningen riskerar att bli alltför reduktionistisk, samtidigt som reducering är en nödvändig del av kodning och analys (David & Sutton 2016:271; 274). Vi har behövt reducera vårt material kraftigt för att möjliggöra en analys inom ramen för uppsatsen men har strävat efter en mångfald genom att bland annat låta flera intervjupersoner uttala sig inom samma tema. Våra valda teman har utgått från vår teoretiska referensram men underteman har upprepade tillfällen reviderats utefter det som framkommit i empirin.

Intervjupersonerna gavs fingerade namn. Intervjuutskriften kodades var för sig och sedan sammanfördes de kodade delarna från alla intervjupersoner under respektive tema för att möjliggöra en överblickbarhet. Under kodningen noterade vi att vissa teman gick att underordna under andra, övergripande teman. De initiala koderna var följande: Handlingsutrymme (med underliggande koderna Krav, Brister, Tillgång till familjehem, Utredningsmetoder), Släkting-/nätverkshem samt Matchning (med underliggande koderna Resurser, Barnets behov och Barnets röst). När samtliga citat var kodade och tematiserade försökte vi överblicka och sammanfatta intervjupersonernas uttalanden.

Vi deltog i ett analysseminarium på universitetet där vi fick möjlighet att reflektera över en del av empirin tillsammans med en lektor och en annan student, vilket gav oss nya idéer om arbetet med kodning och analys samt bekräftade en del av våra

analytiska tankegångar. Efter det valde vi att leta efter utmaningar som familjehemssekreterare möter i arbetet för att analysera dem. De nya teman vi fann sammanfattas nedan:

- Utredningen
- Att hitta "rätt" familjehem
- Vad är familj?
- Att hantera familjehemmet varsamt
- Kulturella skillnader är en utmaning
- Barnperspektiv eller barnets perspektiv

Vi upptäckte att de tidigare tio koderna kunde läggas in i dessa sex utmaningar men genom den större rubriceringen blev empirin mer lätthanterligt och överblickbar. Ovanstående teman analyserade vi sedan utifrån den valda teoretiska referensramen. Efter detta behövde vi dock ytterligare reducera materialet och kvar blev två teman: matchningsprocessen samt utredning av familjehem med migrationserfarenhet.

5.5 Studiens tillförlitlighet

Justesen och Mik-Meyer (2011:32–33) skriver att forskningens tillförlitlighet måste kunna granskas, vilket traditionellt avser validitet och reliabilitet. Intern validitet syftar på om det som mäts är det som ämnats undersökas (Jacobsen 2007:12), alltså har adekvata mätverktyg använts. Extern validitet eller generaliserbarhet syftar på möjligheten att generalisera resultaten som giltiga i sammanhang utöver studiens undersökningskontext (Jacobsen 2007:13). Reliabilitet gäller undersökningsmetodernas trovärdighet och kräver att de är definierade för att någon annan ska kunna reproducera studien med liknande resultat (Jacobsen 2007:13; Justesen & Mik-Meyer 2011:32–33). Jacobsen (2007:174–175) påpekar att det kan uppfattas som en svårighet för kvalitativa studier att uppnå hög reliabilitet utifrån att dessa ofta är starkt kontextbundna, vilket försvårar reproducerbarheten. Vidare hävda Jacobsen (ibid.) att detta kan uppvägas genom reflexivitet, vilket innebär att forskaren reflekterar och beskriver sin egen och andra möjliga faktorer som påverkat datainsamlingen.

Studiens syfte är att utforska specifika utmaningar familjehemssekreterare i Göteborgs Stad upplevt i familjehemsvård för ensamkommande barn utifrån utredning- och matchningsprocesserna. För att ta reda på detta har vi intervjuat

familjehemssekreterare i Göteborgs stad som har arbetat före, under och efter den kraftiga ökningen av immigrerande, ensamkommande barn 2015. Detta med anledning av att gruppen ensamkommande barn var som störst under den tidsperioden. Vi anser att studien har relativt hög validitet utifrån att vi specificerat vissa kriterier för urvalet med syfte att säkerställa att intervjupersonerna besitter relevant erfarenhet utifrån det vi ämnar undersöka. Däremot kan vi inte uttala oss om hela Göteborgs familjehemsvård eftersom vi inte undersökt samtliga familjehemsenheter samt inte kan försäkra oss om att det urval av intervjuer från respektive enhet är representativa för just den enheten, vilket även berör generaliserbarheten. Utifrån att empirin baseras på ett fåtal individer som inte heller är ett garanterat representativt urval kan vi inte hävda att resultaten har hög generaliserbarhet. Emellertid har vi funnit många likheter mellan olika intervjupersoners utsagor. Reliabiliteten påverkas av att empirin är avhängig interaktionen mellan undersökare och intervjuperson, vilka är unika för varje studie. Vi har därför eftersträvat reflexivitet genom att beskriva processen kring urval och intervjuer i möjligaste mån samt reflekterat tillsammans under uppsatsen gång.

Vidare bör vår förförståelse för ämnet nämnas. En av uppsatsförfattarna har erfarenhet av att vara biologiskt barn i ett familjehem samt från den verksamhetsförlagda utbildningen inom socionomprogrammet där hon spenderade en termin på socialtjänstens utredningsenheter för barn och unga. Denna förförståelse var en tillgång under uppsatsarbetet och bidrog också till valet av syfte och frågeställningar. Den andra uppsatsförfattaren har erfarenheter av arbete med barn och unga inom HVB med fokus på utredning men saknar erfarenhet av familjehemsvård. Dessa två olika förkunskaper har varit till hjälp vid intervjusituationer då en har vetat vad vi ska efterfråga och den andra bidragit till att få med grundläggande kunskap om familjehemsvård och inte bortse från de ”självklara” frågorna.

5.6 Forskningsetiska överväganden

Kvale och Brinkman (2011:78) hänvisar till Birch med flera och påstår att svårigheten med intervjuforskning är att ta det privata och känsliga till offentlighetens rum. Etiska överväganden bör finnas med i hela forskningsprocessen, vilket detta avsnitt kommer beröra. Kvale och Brinkman (2011:79) nämner att forskare måste lägga fram

sin forskningsplan för att bli godkända av etikprövningsnämnden innan forskningsprojektets start. Vi har istället lagt fram vår plan för uppsatsen för vår handledare som en mindre etikprövning.

Enligt Vetenskapsrådet (2017:31) kräver etikprövningsnämnden att ett informerat samtycke har hämtats från deltagare för forskning som rör känsliga personuppgifter. Enligt Vetenskapsrådet (2002:7) innebär det informerade samtycket att deltagarna ska få information om deltagandets villkor, att det är frivilligt samt att de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst under studiens gång. Det ska vidare framgå att studiens insamlade material endast används till studien samt hur forskningsresultaten offentliggörs (ibid.). Vi har använt oss av skriftligt informerat samtycke samt informerat om vårt syfte med studien muntligt och skriftligt (se bilaga 2 & 1). Vi uppgav kontaktuppgifter till oss och vår handledare för att ge intervjupersonerna möjlighet att ställa frågor eller avbryta sin medverkan. Vidare informerade vi om intervjuens tillvägagångssätt och hur vi avser behandla material, inspelningar, transkriberingar och namnuppgifter samt om studiens offentliggörande.

Enligt Vetenskapsrådet (2002:9) ska samtycke inhämtas i möjligaste mån. Särskild försiktighet bör beaktas gällande omyndiga eller personer som har svårt att själva tillgodogöra sig information. Vi använde en samtyckesblankett där frivillighet poängterades och gav våra kontaktuppgifter (se bilaga 3). Vi valde att intervjua professionella utifrån deras yrkesroll för att undvika vissa känsliga, etiska situationer, som exempelvis vid intervjuer av barn eller familjehem, vilka innehar en mer utsatt position.

Vetenskapsrådet (2002:12–13) betonar vikten av konfidentialitet, vilket innebär att personuppgifter och andra identifikationsmarkörer förvaras och behandlas på ett sätt som försvårar möjligheten att koppla dem till uppgiftslämnaren. Vidare påpekar Vetenskapsrådet (ibid.) att läsaren ibland kan identifiera uppgiftslämnaren genom det detaljerade innehållet trots att namn ändrats eller tagits bort. Det är viktigt att försöka skydda uppgiftslämnarna, framförallt om de gäller grupper som kan anses svaga eller utsatta samt har särskilda, lättidentifierade drag. Intervjupersonerna i studien tillhör inte en utsatt grupp men eftersom populationen är tämligen begränsad och det finns beröringspunkter mellan de olika familjehemsenheterna har vi reflekterat mycket

över hur vi kan värna konfidentialiteten. Några exempel på hur vi strävat efter konfidentialitet är att samtliga intervjupersoner har givits fingerade namn, identitetsmarkörer så som platsbeskrivningar eller hänvisningar som kan avslöja var personen arbetar har tagits bort, personliga uttryck har strukits när citat återgivits samt att vi ibland valt bort vissa citat som eventuellt skulle riskera att avslöja intervjupersonen.

Vetenskapsrådet (2002:14) beskriver nyttjandekravet som att insamlat material och uppgifter endast får användas i forskningssyfte och inte lämnas ut för kommersiellt bruk eller icke-vetenskapliga syften. Vi gör studien i samband med vår socionomutbildning och har inget kommersiellt syfte. Intervjupersonerna har informerats om att det insamlade materialet enbart kommer att användas i denna uppsats samt att ljudupptagningar och transkriberingar raderas efter godkännandet av uppsatsen (se bilaga 1).

Kontinuerligt under studien har etiska överväganden gjorts för att skydda intervjupersonerna samtidigt som vi behövt skriva fram empirin och visa på komplexiteten i arbetet. Vidare har vi gjort etiska överväganden i hur vi framställer vår text. Vi vill tydligt visa vad vi har kommit fram till samtidigt som vi behöver visa hänsyn för intervjupersonerna.

5.7 Litteratursökning

Vid litteratursökningar har vi använt olika sökmotorer och gått tillbaka till tidigare kurslitteratur för att finna relevant litteratur. Sökmotorer som använts är Göteborgs universitetsbiblioteks sökmotor supersök, Google, Högskolan i Borås biblioteks databas, Socialstyrelsens sökmotor, SOU-sökmotorn⁴ och Scopus. De har gett olika utslag beroende på vilka sökord vi har använt, bland annat "barn och unga i familjehem", "ensamkommande", "unaccompanied", "foster parent* AND requirement*", "unaccompanied minors", "ensamkommande AND familjehem". Vi har eftersträvat att söka information från år 2008 och framåt för att forskningen och rapporterna fortfarande skulle vara aktuella. Eftersom vi inte fann mycket forskning kring ensamkommande eller invandrade barn inom familjehemsvården valde vi att använda relevant material från 1994 och framåt. I studiens slutskede förstod vi att mycket av den forskning som finns kring ensamkommande barn och familjehemsvård

⁴ <http://www.sou.gov.se/>

publiceras i form av rapporter och att dessa inte kommit fram i våra sökresultat på grund av att de sällan referentgranskas. Tyvärr hade vi inte möjlighet att införliva all den forskning vi därefter fann inom uppsatsens tidsram.

Vi har använt oss av flera statliga offentliga utredningar samt publikationer av statliga verksamheter så som exempelvis Socialstyrelsen. Vi är medvetna om att materialet i dessa publikationer, rapporter och utredningar till viss del kan påverkas av den aktuella politiska opinionen, dock skrivs dessa utredningar och rapporter på uppdrag av staten eller Socialstyrelsen av professionella aktörer, vetenskapspersoner som använder grundade vetenskapsetiska riktlinjer.

6. Resultat och analys

Utifrån de genomförda intervjuerna har vi i empirin eftersökt olika utmaningar som familjehemssekreterarna ställts inför i samband med familjehemsutredningar och matchningar för ensamkommande barn. Utifrån det begränsade utrymmet för uppsatsen har vi reducerat dessa utmaningar till två huvudteman. Resultat och analys är därför indelat efter våra valda huvudteman utredning respektive matchning, vilka i sin tur indelats i underteman. Det första temat berör matchningsprocessen och består av tre delar: avvägningen av resurser och brister, bonding eller bridging som tyngdpunkt vid matchningen samt behov som ensamkommande barn kan ha kopplat till migrationsprocessen. Det andra temat om utredning behandlar utmaningar kopplat till utredningar av familjehem med migrationserfarenhet. Samtliga intervjupersoner arbetade som familjehemssekreterare vid tiden för studien. De har givits fingerade namn av konfidentialitetsskäl.

Utifrån intervjuerna har det framkommit att familjehemsenheterna påbörjade en uppdelning av sin organisation i två arbetsgrupper utifrån den kraftiga ökningen av immigrerande, ensamkommande barn 2015. En arbetsgrupp riktades mot familjehemsplaceringar av ensamkommande barn och en mot så kallade övriga barn. Som vi uppfattat det konstruerades gruppen ”övriga barn” i motsatsförhållande till ensamkommande barn och innefattade därmed barn med en mängd olika bakgrunder och omständigheter.

Vidare framkom under intervjuerna att många av de ensamkommande anlände till en släkting, vilket även bekräftas av den statistik gällande Göteborgs Stads mottagande som beskrevs i bakgrundskapitlet. Det innebar att rekrytering och matchningsprocessen bortföll och släktinghemmet istället utreddes direkt. Det innebar även att barnet ofta redan befann sig i släktinghemmet före utredningsprocessens början, till skillnad från vid andra familjehemsutredningar. Vi kommer i följande avsnitt även inkludera släktinghem i matchningsprocessen eftersom det ändå sker en avvägning mellan resurser och brister även i utredningar av släktinghem.

6.1 Matchningsprocessen

När familjen utretts och godkänts följer matchning mellan familjehem och barn i behov av placering, med undantag av släktinghem. Till en början granskar familjehemssekreterarna det tilltänkta familjehemmet för att undersöka om de har de resurser som krävs för att möta barnets behov samt vilka brister som finns. Detta avsnitt behandlar avvägningen mellan resurser och brister men också att familjehemssekreterare kan värdera familjehemmets innehav av socialt kapital i form av bonding eller bridging olika. Vidare framkommer att ensamkommande barn visserligen är en heterogen grupp men till viss del har behov som skiljer sig från andra barns behov utifrån migrationsprocessen.

6.1.1 Att väga resurser mot brister

Gällande familjehemmets resurser uppger samtliga familjehemssekreterare att de utgår från Socialstyrelsens riktlinjer om att familjen ska ha tid och plats för ett barn, vilket även gäller engagemang och känslomässig tillgänglighet. Dessutom bör familjehemmet ha förmågan att mentalisera, vilket innebär att de har kapacitet att föreställa sig hur någon annan upplever situationen (i det här fallet barnet). Intervjupersonen Petra förklarar i följande citat att det inte alltid är självklart vad som är det bästa för barnet vid matchningen.

Hur kan det här barnets behov bäst tillgodoses? Det är ju inte alltid så att den jättepräktiga "vovve, villa, Volvo"-familjen kan tillgodose alla barns behov bäst. Det kanske blir en för stor krock för våra barn i den här stadsdelen till exempel. Det /.../ väcker jättemycket konstiga känslor hos dem att hamna i den här fina villan med de här välutbildade föräldrarna som nog kan analysera och reflektera, vända och vrida och kanske är psykologer och läkare och hela baletten. Men för våra barn så blir det för konstigt så det går inte att få till och de föräldrarna lyckas kanske inte heller få till ett fungerande samarbete med barnets biologiska föräldrar därför att det glappet blir för stort. Och då är inte det det bästa för vårt placerade barn.

- Petra

I citatet synliggörs betydelsen av klasstillhörighet. Den "jättepräktiga" familjen i den "fina villan" med de "välutbildade föräldrarna" kan tolkas som ett familjehem med

en relativt hög position i det sociala rummet. Bourdieu (1995) menar att olika klass-tillhörighet är sammankopplat med en viss smak. Citatet kan tolkas som att barnet skulle känna sig otrygg eller obekvämt om barnet genom familjehemsplaceringen genomför en drastisk klassresa och ett eventuellt kulturbyte. Klasskillnaden kan medföra svårigheter i kontakten mellan familjehemmet och den biologiska familjen. Det bör nämnas att gruppen ensamkommande barn är en heterogen grupp där barnen kan komma från mycket varierande bakgrundsförhållanden, även vad gäller klass. Utöver klass synliggörs även problematiken utifrån etnicitet om man läser in i citatet att den "jättepräktiga" medelklassfamiljen har svenskt ursprung medan barnets biologiska familj har en annan etnicitet.

Petra fortsätter att reflektera kring skillnader i kultur i följande citat:

För en del av våra barn är det bra att bo i familjehem som /.../ bor i lägenheter där jag nästan backar ut när jag kommer in för det är så främmande för mig. Men för det barnet känns det hemma.

- Petra

Citatet tydliggör hur normer och värderingar kopplade till kultur kan bidra till att ett familjehem kan uppfattas som främmande och otryggt för en betraktare men som tryggt och välbekant för en annan betraktare, i det här fallet barnet. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:214) framhäver vikten av kunskap för socialarbetarens handlingsutrymme och att socialarbetaren reflekterat kring egna normativa föreställningar. Det framstår tydligt att Petra bär med sig en medvetenhet kring sina egna normativa föreställningar om den goda familjen och eftersträvar att inte låta de påverka hennes beslut alltför mycket. Det framstår som att Petra istället använder sin mentaliseringsförmåga till att försöka föreställa sig hur barnet upplever det utifrån sin position.

De resurser familjehemmen har kan ses som kapital. Vissa har ett kulturellt kapital från den svenska kulturen. Andra familjer innehar kulturellt kapital från sina eller de ensamkommande barnens hemländer. Järvinen (2007:268) menar att kulturellt kapital kan kopplas till utbildning och hur vi tillägnar oss sociala koder från den legitima kulturen. I denna kontext är den legitima, dominanta kulturen den svenska. Det är den som har mest inflytande i samhället och hjälper individer med utbildning och

arbetsmarknad. Järvinen (2007:263–264) beskriver vidare Bourdieus begrepp symboliskt kapital som en handling eller egenskap som värderas högre. I familjehemsutredningarna kan det symboliska kapitalet innefatta både språk, kulturkunskaper och fritidsintresse eller en viktig egenskap som underlättar samarbetet för familjen med olika myndigheter och skola. Utifrån empirin konstaterar vi att det symboliska kapitalet i form av språk- och kulturkännedom samt liknande intressen värderas högt vid matchningar. Däremot finns det skillnader i om familjehemssekreteraren betraktar språk- och kulturkännedom som viktig utifrån barnets kultur eller utifrån den legitima, svenska, kulturen. Vi återkommer till detta i avsnitt 6.1.2.

Familjehemssekreterarna tillhör det som Lipsky (2010:14–15) kallar gräsrotsbyråkrater. Lipsky menar att handlingsutrymmet är nödvändigt eftersom gräsrotsbyråkrater arbetar med människor på individnivå, vilket gör varje situation unik. Utredning och bedömning kräver god omdömesförmåga och observationsförmåga. Familjehemssekreterarnas arbete är, likt andra gräsrotsbyråkrater, komplext och ansvarsfyllt. Handlingsutrymmet möjliggör för familjehemssekreterarna att ibland överse med brister hos familjerna och istället välja att stötta upp bristerna, om familjen har önskvärda styrkor och resurser samt exempelvis socialt kapital i form av bonding. Emil förklarar att familjehem inte behöver vara perfekta.

Jag tänker väldigt mycket på Winnicott, hans begrepp good enough, tillräckligt bra. Det är väldigt mycket det det handlar om. De ska inte vara underbara, fantastiska. En del är det, det är okej, men det är ganska bra, alltså, de får gärna ha sina brister för så är verkligheten. Verkligheten är inte att du är omgiven av underbara människor...

- Emil

Kraven på familjehem kan framstå som höga men det finns samtidigt en öppenhet för att alla människor har brister eftersom det inte är perfektion som eftersträvas. I den öppenheten ryms även en öppenhet för att "tillräckligt bra" familjehem kan vara olika varandra. Det framkom tydligt från empirin att olika barn behöver familjehem som är bra på olika saker. Vidare konkretiserar Petra att en brist som kan överses med är språkkunskaper, vilket även flera andra familjehemssekreterare nämnt.

Jag tycker att det är lättare att gå in och komplettera med den typen av insatser. /.../ Om en 16-åring säger att han vill bo hos en landsman och vi hittar en jättebra landsman. Bra som är jättekänslomässigt tillgänglig, bra på att samarbeta med oss. Men pratar egentligen inte så jättebra svenska och har ändå ett jobb men, men... Ja, är lite trångbodd och så, då placerar vi hellre där om det är vad ungdomen vill än hos en präktig lärare i [stadsdel]. För att vi kan komplettera den insatsen.

- Petra

Återigen kan citatet tolkas som att det rör sig om bedömningar av familjehem från olika sociala klasser och som vi uppfattar det kan familjehemsenheten kompensera för exempelvis brister i svenska språket på andra sätt. Detta kan kopplas till Stretmo och Melanders rapport (2013:220) där vissa socialsekreterare värdesatte släktinghemmens kunskaper och försökte stödja de befintliga relationerna genom att exempelvis ge ekonomiskt stöd för släktinghem med otillräcklig ekonomi eller som är trångbodda.

Accardo och Corcuffs (1986:94) menar att det sociala kapitalet innefattar nätverk och sociala relationer. Relationerna behöver vara någorlunda permanenta och användbara i den betydelsen att de hjälper individen att stärka sina resurser genom materiellt eller symboliskt utbyte. Björnberg (2013:144–145) skriver att kvalitén på dessa relationer avgör om det är att anse som ett socialt kapital. Många av de ensamkommande barnen som kom till Göteborg under 2015 hade enligt intervjupersonerna en släkting eller en vän till familjen som de placerades hos, andra barn önskade att få bli placerade hos en landsman. Dessa har en anknytning till barnet och därmed det sociala kapital som Björnberg (2013:145) kallar för bonding.

Bonding värderas högt bland flera av intervjupersonerna. Stretmo och Melanders (2013:10–11, 69) forskning visar att barn som placerats i släktinghem inte flyttar lika ofta som andra placerade barn. Detta kan bero på att de ensamkommande barnen upplever släktinghemmen som mindre villkorade (a.a. 2013:202–203). Släktinghemmens fördelar innefattar enligt rapporten även en tillhörighetskänsla, vissa gemensamma normer, att de till viss del delar socialt nätverk med barnet och att en anknytning redan existerar (a.a. 2013:179). Vi tolkar detta som att släktinghemmens fördelar består av socialt kapital i form av bonding. Att bonding värderas högt kan

också bero på att det bygger på trygghet och tillhörighet, dock är bonding inte självklart förknippat med släktskap. Många ensamkommande barn ingår i stora släktnätverk men har kanske aldrig träffat sina avlägsna släktingar tidigare, utan möjligtvis bara hört talas om dem och är med andra ord främlingar för varandra.

Björnberg (2013:145) förklarar att det sociala kapitalet även innefattar bridging. De som innehar bridging står ofta längre ifrån den unge och har en mer formell roll, kanske en lärare eller en tränare. Putnam (2006:22–23) skriver att bridging är mer inkluderande och fungerar som ett socialt smörjmedel, vilket ger möjlighet till att skapa en bredare identitet. En av intervjupersonerna berättade att barnet kan uppleva att hen vill bo kvar i det svenska familjehemmet när den ursprungliga familjen kommer till Sverige. Detta kanske beror på den bredare identiteten som barnet har skapat, där en del är den individ som lämnade hemlandet på grund av krig. Den andra delen är den identitet som ungdomen skapat i den svenska kontexten. Det kan med andra ord uppstå en andra krock mellan ungdomens nyvunna svenska identitet och den ursprungliga familjen.

Putnam (2006:22–23) beskriver bonding som exkluderande och kan med andra ord skapa motsättningar, ett vi och dem, som i sin tur reproducerar kulturella olikheter. Just därför är det viktigt att arbeta med dessa kulturella skillnader för att skapa ett samförstånd och en gemensam bild. Kulturella olikheter i samband med reproducerade konstruktioner av "vi-och dem" kan bidra till en ökad segregation och marginalisering i samhället. Om barnet har svårt att ta till sig det dominerande språket naturligt i sin vardag, eftersom familjehemmet inte talar svenska, blir skolgång och vidare utbildning en utmaning, vilket kan komma att påverka hur arbetsmarknaden ser ut för individen.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att matchning i familjehemsvård är en komplex uppgift där inte bara Socialstyrelsens kriterier bör uppfyllas, utan det även handlar om gemensamma referenspunkter mellan familjen och barnet, exempelvis ett intresse. Vidare är det möjligt att väga upp brister med hjälp av resurser på andra områden, exempelvis kan socialt kapital i form av bonding väga upp brist på bridging och kompletteras med olika insatser. Att reproducera och belysa olikheterna kan bidra till att segregeringen ökar.

6.1.2 Bonding eller bridging

De Wildt et al. (2015:70) skriver att Nederländerna har ett eget vårdinstitut, Nidos, för ensamkommande barn. De rekryterar enbart familjehem bland landets minoritetsgrupper och från de länder som är aktuella för de ensamkommande barnen. Enligt de Wildt et al. (ibid.) är Nederländerna det enda landet som inte saknar familjehem till sina ensamkommande barn. Nidos betraktar de ensamkommande barnen som i behov av tillgång till sin egen kultur och språk. Denna linje är inte lika tydlig inom svensk familjehemsvård eller den insamlade empirin. Utifrån empirin har vi uppfattat två olika ståndpunkter i stadens familjehemsenheter. Några familjehemssekreterare lägger fokus på att barnet genom familjehemmet ska integreras i samhället medan andra familjehemssekreterare betonar vikten av barnets likhet med familjehemmet utifrån kulturella förutsättningar för att skapa trygghet och underlätta identitetsprocesser. Vi benämner dessa två linjer utifrån Putnams begrepp som resurser i form av bridging respektive bonding.

De ensamkommande barn Petra mött uttrycker oftast en önskan att bo hos någon med samma kulturella tillhörighet. Barnen kan ibland dock önska att placeras i en svensk familj, vilket Petras citat nedan visar.

...då önskar de nästan alltid landsmän. /.../ Däremot barn som uttrycker att de kanske vill bo i en svensk familj, de brukar vi utmana att gå på det. Och kanske föreslå svenska familjer om man använder ordet svensk. Då menar jag, det behöver inte vara svensk, etniskt svensk, men det är en familj som inte kommer från deras land i alla fall.

- Petra

Citatet visar hur familjehemssekreterarna försöker samarbeta med barnen i matchningsprocessen. Canow (2010:15) skriver att socialtjänsten ska anstränga sig för att tillgodose barnets rätt till sin egen kultur, språk och tro med hänsyn till barnets etniska ursprung, men nämner samtidigt att barnen själva kan föredra en familj med annat ursprung. Petra beskriver hur de uppmanar de få ungdomar som önskar bo i en "svensk" familj att våga prova det, men uttrycker att hon generellt anser det bättre för barnet att placeras i ett familjehem med samma kulturella bakgrund. Det senare tyder på att Petra bedömer socialt kapital i form av bonding som en resurs hos familjehem.

Emil nämner att ensamkommande barn ofta väljer bort placeringar som kan innebära social isolering, vilket han menar kan hjälpa ungdomar att undvika destruktiva miljöer.

Jag tror att jättemånga av de här ungdomarna hade mått väldigt mycket bättre av att bo, till exempel, att bo i ett familjehem, kanske en bit ute på landet med den infrastruktur som finns där med ett så att säga svenskt sammanhang än att bo i ett boende i Göteborg ihopklämd med en massa andra från samma etniska grupp. Jag menar, jag vill inte försöka hindra dem från att ha umgänge med sina egna, det tror jag är viktigt, men alltså dels att det hade underlättat integrationsprocessen, det hade också skapat lite mindre utrymme för liksom de destruktiva, att hänga i destruktiva miljöer.

- Emil

Emil resonerar vidare om hur det inom familjehemsvården sedan tidigare funnits en tanke om att ungdomar med stor problematik mår bra av att komma ut på landsbygden, i den bemärkelse att det isolerar ungdomarna från ”destruktiva miljöer” och umgänge med ”destruktiv” inverkan. Rasmusson och Regnér (2013:226) skriver att denna tankegång om isolering på landsbygden hör till den traditionella familjehemsvården och är utbredd i landet. Rasmusson och Regnér (ibid.) hänvisar till Kälvesten som menar att variationen av familjer är familjehemsvårdens styrka. Enligt Socialstyrelsen (2013:42) ska en närhetsprincip beaktas vid placering av barn för att barnen ska kunna behålla sitt nätverk i exempelvis skola och fritid. Det kan dock fortfarande vara aktuellt att skilja barnet från en destruktiv fritidsmiljö och då kan ett geografiskt avstånd vara användbart. I citatet ovan finns ett stort fokus på integration för det ensamkommande barnet, även om umgänge inom barnets egna kulturella grupp fortfarande uttrycks som viktigt. Vi tolkar det som att Emil värderar familjehemmens resurser i form av bridging mer än bonding. Även Stretmo och Melander (2013:162) beskriver hur familjehemsföräldrar som intervjuats belyser sin viktigaste roll som att vara en länk in i samhället, alltså en samhällsorienterande funktion.

En del kunskap är svår att formalisera och som Lipsky (2010:14–15) beskriver det krävs ibland ett större handlingsutrymme för gräsrotsbyråkraten för att kunna hantera komplexa situationer som är unika för individen hen möter. Det finns inte en

färdig mall för hur ett bra familjehem ska se ut, kunskapen som krävs för att bedöma lämpligheten är inte reducerbar till ett standardiserat verktyg eller en modell, även om detta också har in plats i utredningsprocessen. De två citaten ovan visar hur Petra och Emil använder sitt handlingsutrymme och resonerar sig fram till två olika ståndpunkter.

Det är även viktigt att betona skillnaden mellan integration och assimilation. Integration syftar till att sammanföra olika kulturer till en enhet och på så vis utjämna skillnader. Assimilering innebär istället att överge sin egen kultur så att skillnader försvinner gentemot den kultur individen anpassar sig till, i det här fallet till förmån för den dominerande svenska kulturen. Frågan är om integrationen underlättas av att bo i ett familjehem med samma kultur (en minoritetskultur) eller i ett familjehem tillhörande den legitima kulturen.

Stretmo (2018:75) skriver utifrån sin forskning i Nacka kommun att målet för arbetet med ensamkommande barn varit att bidra till deras självständighet inför vuxenlivet. Stretmo (ibid.) problematiserar dock detta utifrån att ett barns möjlighet till självständighet förutsätter anknytning till en betydelsefull vuxen och hävdar att nära relationer som är varaktiga är grundläggande för integration. Översatt till Putnams begrepp om bridging och bonding kan detta tolkas som att ensamkommande barn initialt behöver ges möjlighet att upprätta socialt kapital i form av bonding för att få goda förutsättningar för att integreras i samhället. Om barnet först placeras i ett familjehem som innehar socialt kapital i form av bonding och kan knyta an och skapa en nära och stadigvarande relation kan det tänkas ge goda förutsättningar för att barnet sedan ska kunna utveckla socialt kapital i form av bridging. Även Stretmo och Melanders rapport (2013:205) nämner självständiggörande kontra grundläggande omsorg. Självständighet är ett långsiktigt mål för barnen men ett alltför stort fokus på det kan medföra att omsorgen brister. Graden av självständighet bör bedömas utifrån varje barns speciella situation och förutsättningar.

Att placera barn i ett familjehem med en annan kultur än barnets egen utifrån syftet att främja integration är motstridigt Socialstyrelsens riktlinjer om att socialnämnden ska verka för att barnet ska få behålla sin kultur och sitt språk för att underlätta

kontakten med det ursprungliga nätverket och verka för återförening. I Socialstyrelsens rapport *Invandrabarn i familjehem* (1995:3) framgår att barn från minoritetskulturer har rätt att bibehålla sin egen kultur i familjehemmet. Även språket innefattas i kulturen och därför placeras många invandrade barn i familjehem som kan samma språk och eventuellt har samma kultur. Detta för att underlätta kontakten mellan barnet och familjen samt integrationsprocessen i samhället. Dessutom underlättar familjehemmets språk- och kulturkunskaper kontakten och samarbetet med den ursprungliga familjen. Stretmo och Melander (2013:202–203) nämner dock svårigheter med släktinghem som varit i Sverige en kortare tid utifrån att de ibland kan sakna språkkunskaper i svenska, kunskaper om samhället i Sverige eller vara ekonomiskt utsatta. Utöver en försvårad integrationsprocess för barnet kan det även innebära försämrad hälsa (ibid.). Släktinghemmens ekonomi påverkas även av att de ibland ges lägre ersättning än andra familjehem (a.a. 2013:180). Detta tolkar vi som att en del släktinghem har bristande kulturellt kapital utifrån den legitima kulturen samt bristande ekonomiskt kapital och blir därmed mer sårbart, trots ett eventuellt starkt socialt kapital i form av bonding.

Vissa ungdomar önskar dock att få komma till en så kallad svensk familj. Enligt Petra önskas detta från ungdomar som tänker strategiskt. De har förstått att de i en sådan familj har större chans att lära sig språket och tror att de lättare kan komma in i samhället.

Utan det måste vara att den unge är en sån person som tycker det vore spännande eller en ungdom som inser att det här kanske är min väg in till samhället. Det kanske är så här jag kan lära mig svenska snabbare, kanske kan jag få ett svenskt kontaktnät, jag kanske kan lära mig språket fortare, kan få skolstöd. Alltså ungdomar som är strategiska. Men som också kanske själva är liksom nyfikna och så... Men de flesta vill bo hos landsmän.

- Petra

Utifrån Petras citat är en tolkning att en del ensamkommande barn uttrycker ett behov av att bo hos en familj som innehar bridgingresurser medan majoriteten av ensamkommande barn efterfrågar familjehem med bondingresurser utifrån gemensamt språk, etnisk tillhörighet och gemensam kultur. De två inriktningarna mot bridging eller bonding återfinns hos både barnen och familjehemssekreterarna.

Inriktningen mot bridging innefattar tendensen att eftersträva en högre position i samhället genom tillgång till socialt kapital i form av bridging. Inriktningen mot bonding är tendensen att efterfråga familjehem med samma eller liknande språk och kultur för att skapa socialt kapital i form av bonding. Detta kan kopplas till Bourdieus begrepp det sociala rummet, där mängden av olika kapitalsorter positionerar aktörerna på skilda platser i rummet. Ett ensamkommande barn som efterfrågar en ”svensk” familj utifrån en strategisk synvinkel konstruerar en svensk familj som innehavandes en större mängd kulturellt, socialt och möjligen ekonomiskt kapital, vilket innebär en högre position och därmed mer makt i det sociala rummet eller med andra ord det svenska samhället. En sådan ”svensk” familj uppbär socialt kapital i form av bridging, vilket Putnam (2006:22–23) beskriver som underlättande för att finna arbete. Olika familjehem innehar olika positioner i det sociala rummet och det gör även barnen, dels utifrån sin ursprungliga position och dels utifrån det familjehem där de placeras.

Rasmus beskriver att de ensamkommande barnen oftast önskade sig ett svenskt familjehem, till skillnad från Petras citat ovan. Dessa önskemål uppfylldes dock inte alltid eftersom tillgången till familjehem var begränsad. De flesta familjehem under den så kallade godhetsvågen, när antalet ansökningar för att bli familjehem kraftigt ökade, hade invandrarbakgrund.

En tydlig önskan om att integreras i det svenska samhället, få svenska kompisar, bo i ett svenskt familjehem. Och det var ett behov som ofta, det var inte alltid så lätt att tillfredsställa för familjehemmen. De hade ofta en annan kulturell bakgrund själva och kanske inte det var så självklart att hitta sammanhang.

- Rasmus

Familjehemmen med egen erfarenhet av att ha invandrat till Sverige innehar kulturkännedom, språkkunskaper och ibland egen erfarenhet av flykt. Samtidigt har de tillägnat sig den legitima, svenska kulturen, lärt sig svenska språket och integrerats i det svenska samhället, vilket alla är egenskaper som kan underlätta de ensamkommande barnens tillvaro. De har med andra ord tillägnat sig det legitima kulturella kapitalet och möjligen byggt upp ett ekonomiskt och socialt kapital som sammantaget kan ge dem en relativt stark position i det sociala rummet i förhållande till en

nyanländ familj. Allt detta bidrar till starka resurser i matchningen av ett ensamkommande barn.

Ett familjehem med mycket bridging kan positionera sig högre i det sociala rummet och ha ett högre totalt kapital eftersom de har lättare att ta sig runt i samhället. Om barnet placeras här finns möjligheten att den sociala positionen reproduceras och barnet ges därmed en bättre utgångspunkt utifrån makt. Om familjehemmet istället har ett starkt socialt kapital i form av bonding på grund av exempelvis släktskap, språk och kulturkännedom men inte har kommit så långt i sin egen integrationsprocess kan det familjehemmet hamna i en lägre position utifrån den totala kapitalmängden. Frågan kvarstår dock vad som är bäst för barnet – en högre position i det sociala rummet eller socialt kapital i form av bonding? Vad som är bäst för barnet kan även vara avhängigt i vilken process barnet för tillfället befinner sig.

Familjehemssekreterarna ska vid matchningen även överväga familjehemmets möjlighet att stötta barnet i kontakten med den ursprungliga familjen, eftersom det finns en tanke om en eventuell återförening. I Socialstyrelsens (1995:7:33–34) rapport framkommer vid intervjuer med familjehemssekreterare att släktingplaceringar kan underlätta kontakten mellan barnet, familjehemmet och den biologiska föräldern. Relationerna i släkten kan dock vara laddade och bidra till konflikter (ibid.). Vi betraktar det som att det kompletterande familjehemmet i Sverige kan vara ett stöd för ungdomen vid en återförening med den ursprungliga familjen och fungera som en andra familj. Speciellt om familjehemmet har tillägnat sig kulturellt kapital utifrån det som Bourdieu benämner den legitima eller dominerande kulturen, vilket här innebär att familjehemmet lärt sig sociala koder i den svenska kulturen. Detta kulturella kapital ger dem en högre position i det sociala rummet.

Det kan också bli svårare för ungdomen att återförenas med sin ursprungliga familj om hen placeras i ett familjehem som skiljer sig mycket kulturellt sett. Elisabet berättar att en del ungdomar inte vill bo med sina föräldrar när de väl kommer och poängterar att två år i en tonårings liv kan innebära stora förändringar för dem. Kultur kan här innefatta mer än nationalkultur, det kan inbegripa skillnader i sociala klasser eller mellan stad och landsbygd. Även skilda religionsutövningar kan innebära svårigheter, vilket Elisabet belyser i följande citat.

Och särskilt om de är liksom, ja lite, och liksom har bott i en lite mer då, om man säger västerländsk eller svensk familj liksom. Där man lever väster...Och de har vant sig vid detta ungdomarna och så kanske de kommer liksom och de ska be fem gånger om dagen och det, det blir ju jättekrocken!

- Elisabet

Exemplen som Elisabet tar upp visar att ungdomarna ibland anpassar sig till familjehemmet och blir en självklar del av det. När den ursprungliga familjen kommer till Sverige kan barnet ha börjat utvecklat en delvis svensk identitet och kommit en bit i sin integrationsprocess. Den ursprungliga familjen och ungdomen är på olika platser i integrationsprocessen, vilket skapar en obalans i deras familjekonstellation. Ungdomen kan inneha större socialt kapital i den nya världen jämfört med sina föräldrar, eftersom hen har varit där längre tid och getts möjlighet att skapa kontakter.

Ungdomen har troligtvis även börjat tillägna sig kulturellt kapital som de nyanlända föräldrarna saknar. Som Järvinen (2007:268) skriver innefattar kulturellt kapital såväl utbildning som tillägnandet av sociala koder utifrån den legitima kulturen. Kanske har ungdomen börjat på gymnasiet och i vissa fall kommit längre utbildningsmässigt än sina föräldrar. Framför allt har ungdomen hunnit lära sig och tillämpa de sociala koderna i den svenska kulturen samtidigt som den kunskap om sociala koder föräldrarna besitter inte längre medför samma makt eftersom den legitima kulturen plötsligt är en annan - den svenska. Det kan i vissa fall innebära att ungdomen tillägnat sig mer socialt, kulturellt och möjligen ekonomiskt kapital än sina föräldrar, eftersom det sociala rummet är ett annat än i hemlandet. Kapitalinnehav som de ursprungliga föräldrarna uppstår har inte samma valutakurs i den nya kontexten och de får därmed en lägre position. Om ungdomen uppstår en högre position i det sociala rummet än föräldrarna kan det innebära svårigheter när det gäller familjens maktbalans.

Sammanfattningsvis framkommer utifrån empirin två linjer hos familjehemssekreterarna utifrån vad de anser vara de mest eftersträvarvärda resurserna hos familjehem för ensamkommande barn: bridging eller bonding. Dessa två olika linjer återfinns även hos barnen, utifrån familjehemssekreterarnas berättelser. Beroende på

var barnet placeras får hen genom familjehemmet tillgång till en viss mängd olika kapital samt förutsättningar för en viss positionering i det sociala rummet. Därmed påverkas även klassreproduktionen. Slutligen har vi kopplat Bourdieus olika kapitalformer till olika typer av familjer och hur detta kan innebära svårigheter vid återförening med den ursprungliga familjen.

6.1.3 Andra behov utifrån migrationsprocessen

I SOU 2005:81 nämns att barn som placeras i familjehem ibland har stora behov och svårigheter i livet. Diskursen som råder i samhället tenderar att konstruera ensamkommande barn som extra utsatta av psykisk ohälsa, missbruk och ibland kriminalitet. Flera intervjupersoner motsätter sig denna diskurs och menar att de ensamkommande barnen för det mesta är så kallade vanliga tonåringar, tonårslivet innebär stora utmaningar och jobbiga kriser. Däremot kan det tillkomma vissa svårigheter för barnen utifrån migrationsprocessen och erfarenheter av flykt. I Stretmo & Melanders (2013:185) studie framkommer att asylprocessen innebär en speciell stress och kan förvärra måendet för barn som redan mår dåligt. Emil berättar hur en del ensamkommande barn handskas med problematik utifrån den asylprocess de genomgår.

...jag har inte sett missbruksproblematik överhuvudtaget. Det jag har sett är en tilltagande grad av uppgivenhet. I ett fall någonting som har närmat sig alltså uppgivenhetsyndrom, med djup, djup depression och regression och, och alltså, ja, det som börjar stryka mot det som kallades för apati då så att säga. Jag har sett ökad skolfrånvaro, liksom, en håglöshet, slocknad, det här, blickar som präglas av hopp som har slocknat...

- Emil

Den psykiska ohälsa som Emil uppfattat hos de ensamkommande barn han har mött härleder han till asylprocessen. Stretmo (2018:49–50) har utifrån sin forskning om ensamkommande barn också uppmärksammat att psykisk ohälsa hos dessa barn ofta var kopplat till asylprocessen i form av avslag eller en lång tid av ovisshet. Den psykiska ohälsan kunde för barnen i studien yttra sig som att barnen isolerade sig socialt, hade utåtagerande beteende eller självskadebeteende samt en suicidrisk. Utifrån detta betonar Stretmo (ibid.) betydelsen av att det mottagande som barnen

ges också är anpassat utifrån de svårigheter barnen genomgår under väntan på permanent uppehållstillstånd eller avslag.

Enligt flera intervjupersoner påverkas inte bara det placerade barnet utan också familjehemmet av asylprocessen. Emil beskriver det i nedanstående citat:

Jag har sett förtvylade familjehem som kämpar som djur, som har knutit an till de här ungdomarna och som /.../ engagerar sig jättemycket i att få dem att bita ett spår här i Sverige på olika sätt. Och som liksom lider med sina ungdomar när de inser att de inte kommer att få stanna kvar i landet. Det är inte bara ungdomarna som vi har som är utsatta för, vad ska man säga, van... misshandel och vandåd, utan faktiskt även en del familjer. Alltså, vi bör ju familjer som nästan utvecklas till att bli rättshaverister, för att de kämpar med alla näbbar och klor för ungdomar som vi har bett att de ska ta hand om och som vi sen bestämmer oss för att "nej, vi ska slänga ut dem."

- Emil

Utifrån det Emil berättar kan vi uttyda en paradox som familjehemmet ställs inför. Stretmo (2018:82) skriver i sin rapport om ensamkommande barn hur de förändrade asylreglerna medfört en ovisshet för både barnet och myndighetspersoner eller andra som arbetar med barnet. Stretmo (ibid.) nämner det som Emil berör i sitt ovanstående citat: den paradoxala upplevelsen av att arbeta för ungdomens framtidsmöjligheter i Sverige parallellt med att ungdomen, och här familjehemmet, ska förberedas på att en eventuell utvisning från landet. Kommunens familjehemsenhet placerar ett barn, via Migrationsverket, i ett familjehem och sedan utvisar Migrationsverket det barn som familjehemmet fått i uppdrag att ta hand om.

Under intervjun uttryckte Emil vad vi uppfattade som en känsla av maktlöshet inför myndigheter som Migrationsverket, där familjehemssekreterarna indirekt tvingas medverka i något de inte står för eftersom de saknar handlingsutrymme i frågan om asyl. Det uppfattas som att Migrationsverket och kommunen ibland har motstridiga mål. Däremot är det familjehemssekreterarna som får försöka handleda familjehemmet genom den svåra processen som en utvisning innebär, vilket Elisabet beskriver i följande citat:

Alla fick ju stanna liksom. Och sen blev det en förändring och så fick de inte det. Och det har ju många tagit väldigt illa vid sig. /.../ det är ju så vi får handleda det, man styr inte över allt. /.../ Försöka få dem att... nämen ändå att på något sätt kunna vila i detta, att det är inte våra beslut att ta, detta. När någon får avslag eller blir uppskriven. Och det betyder inte att livet är slut heller, utan det fortsätter på olika sätt. Det finns andra möjligheter i det. Man får ju liksom, det betyder ju inte att alla dörrar är stängda utan det öppnas andra dörrar. /.../ Livet fortsätter på något sätt. Uppmuntra till det, ja.

- Elisabet

I citatet synliggörs hur beslut på nationell nivå påverkar familjehemssekreterarnas handlingsutrymme genom att det placerade barnet får avslag på asylansökan. Det finns ett fokus på att försöka uppmuntra och stötta familjehemmet men vi tolkar även in en maktlöshet i det. "Man styr inte över allt" och "det är inte våra beslut att ta" tyder på ett mycket begränsat handlingsutrymme i förhållande till Migrationsverket. Stretmo och Melander (2013:124) skriver i sin rapport att beslut om permanenta uppehållstillstånd kan kopplas till att barnen erkänns som legitima samhällsmedborgare eller inte, vilket även påverkar barnens mående.

Putnams begrepp om socialt kapital i olika former kan appliceras på dessa familjehem. Bonding är den form av socialt kapital där nära relationer kan skapa trygghet och tillhörighet (Björnberg 2013:145). Vidare kan bonding skapa en stark lojalitet och identitetskänsla mellan gruppmedlemmarna och även solidaritet och ömsesidighet, det är med andra ord ett mycket starkt sammanbindande kitt (Putnam 2006:22–23). Inom gruppen kan stöd ges såväl i form av pengar eller sociala kontakter som psykosocialt. De familjer som intervjupersonerna refererar till ovan tycks ha utvecklat ett starkt socialt kapital till sina placerade barn i form av bonding. Utifrån familjehemssekreterarnas berättelser kan uttydas att familjehemmen skapat en tillhörighetskänsla med de placerade, ensamkommande barnen. De delar lidandet med sina placerade barn utifrån den solidaritet som har skapats. Liksom Putnam (ibid.) beskriver att bonding är en exkluderande form av socialt kapital och kan skapa motsättningar kan vi från ovanstående citat uttyda familjens kamp mot myndigheter i asylprocessen.

Vidare kan familjehemmen sägas ha socialt kapital i form av bridging eftersom de kan slåss för barnens rättigheter genom olika rättsliga processer och genom att

organisera sig. Bridging är mer användbart för att hantera problem på en strukturell nivå (Putnam 2006:383). Det innefattar mer formella kontakter längre ifrån individens närmsta sfär (Björnberg 2013:145) och ger därmed tillgång till resurser som kanske saknas i individens närmsta nätverk, bridging är dessutom effektivt vid informationsspridning (Putnam 2006:22–23). För att kunna förändra situationen för de ensamkommande, placerade barnen som har problem beträffande processer som rör migrationslagstiftningen krävs ett stort kapital i form av bridging, vilket synliggjorts de senaste åren i form av olika nätverk som bildats av familjehemsföräldrar för ensamkommande.

Dessa behov av stöd med psykisk ohälsa kopplat till asylprocessen ställer högra krav på familjehemmen. Familjerna är dock inte professionella utan vanliga människor som jobbar på uppdrag av socialtjänsten. God handledning från familjehemssekreterarna blir därmed av yttersta vikt och utifrån Stretmos resonemang är det viktigt att handledningen av familjehem även anpassas utifrån de speciella omständigheter som gäller ensamkommande barn i asylprocessen. Intervjupersoner från samtliga stadsdelar lyfter fram att familjehemmen och deras uppdrag är frivilliga och att vi inte får glömma att dessa individer och familjer också ska må bra. Något som ytterligare motiverar stöd i form av handledning. Även i Stretmo och Melanders (2013:185) rapport framkom vikten av att familjehemmen kan stötta de barn som har trauman och att de ges kunskaper om trauma och barns beteende.

En svårighet som framkommit i empirin gäller orsaken till att de ensamkommande barnen behöver placeras. Elisabet beskriver med en politisk koppling hur antalet familjehemsplacerade ensamkommande barn minskade:

Sedan hände det ju att man hade gränskontrollerna, att man fick visa vem man var när man... ja. Det var ju det som gjorde, det stöppade upp, så att där började det sina.

- Elisabet

Ett nationellt beslut om gränskontroller minskade kraftigt inströmningen av ensamkommande barn som behövde placeras. Ovanstående citat tydliggör att politiska beslut har stor inverkan på familjehemsvårdens verksamhet och familjehemssekreterarnas handlingsutrymme.

Vidare är ensamkommande barn i behov av placering eftersom deras ursprungliga familj inte har kunnat följa med dem på resan till Sverige av olika anledningar. Barnen saknar i egentlig mening inte vårdnadshavare, utan de är skilda från varandra på grund av bland annat beslut på nationell och internationell nivå som lett till krig, förföljelse eller ekonomisk utsatthet med mera. Utöver detta åtskiljs barnen från sina familjer på grund av migrationslagstiftning. Familjen finns och kan mycket väl vara kapabel att ge omsorg till sitt barn men vägras inträde utifrån den skärpta migrationspolitiken i Sverige. Hade anhöriginvandring tillåtits i högre grad hade inte alls så många ensamkommande hamnat inom familjehemsvården. Denna problematik tas upp av Elisabet:

Och de som kom före har en annan situation så att det här har ju inneburit, alltså trauma för många, såklart för de har ju kommit hit med en belt... de har tänkt att "här får jag det bra, jag kan ta hit mina föräldrar, mina syskon." Så kan de inte det. De har själva ett PUT men de kan inte ta hit sina anhöriga. Vad ska de göra? Ska de åka tillbaka? Många kommer ju från Iran. Alltså, många afghaner pratar jag om nu, kommer ju ifrån, om man säger, de har ett ursprung från Afghanistan men de har kanske fötts eller vuxit upp i Iran. De har sin släkt där. Ska de åka tillbaka dit? De har inga... de har inga medborgerliga rättigheter i Iran. Nej. De har inte rätt till något, i princip. Ska de åka tillbaka till det eller ska de vara kvar här ensamma?

- Elisabet

Ovanstående citat belyser dilemmat en del ensamkommande barn ställs inför. De har migrerat till ett annat land ensamma men kan fortfarande ha sin ursprungsfamilj kvar i en annan del av världen och tvingas välja mellan att stanna kvar ensam eller återvända till den situation som troligen var orsaken till migrationen från första början.

Detta avsnitt har berört barnens behov kopplat till asylprocessen. Vidare har det behandlats hur familjehemmen har resurser i form av bridging eller bonding samt att de tidigare kan vara till stor fördel för de barn som är i asylprocessen. Bonding kan även uppstå i familjehem som saknar tidigare koppling till barnet när barnet och familjen engagerar sig i varandra och barnet blir en naturlig del av familjen. Slutligen

har vi nämnt hur politiska beslut på olika nivåer påverkat familjehemssekreterarnas handlingsutrymme samt bidragit till att en del av barnen är i behov av familjehemsplaceringar.

6.2 Utredning av familjehem med migrationserfarenhet

Vid familjehemsutredningar använder samtliga familjehemsenheter Kälvestensmetoden, men flera har modifierat den på olika sätt eller använder andra varianter, exempelvis Uppsalamodellen. Några enheter använder Nya Kälvestensmetoden vid utredningar av så kallade övriga barn. Oftast används de modifierade utredningsmodellerna vid utredning av släktinghem eller familjehem med migrationserfarenhet, vilket Petra exemplifierar i följande citat.

Gamla Kälvesten använder vi. När vi intervjuar våra släktingfamiljehem eller familjer som själva har invandrat så har vi en liksom lite annorlunda intervju. Då använder vi inte riktigt hela Kälvesten, vi har gjort om den och lagt till ett antal frågor som är väldigt relevant för oss. / ... / "Hur var det för släktingfamiljen när de kom till Sverige? Hur upplevde de mötet med Sverige? Hur har de blivit en del av samhället? Hur har de bearbetat sin sorg efter, ja, bam, bam..." Alltså så här. Vi måste ju... som man förstår sig själv förstår man andra.

- Petra

Ovanstående frågor finns alltså inte med i Kälvestensmetoden, vilket tyder på att den inte är anpassad för familjer med migrationserfarenheter. Även i Bromans (2010:11–15) forskning framkommer svårigheter vid handläggning av beslut om ensamkommandes boende samt utredning av släktinghem och närstående. Vidare framkommer att det är vanligt att modifiera olika utredningsintervjuer eftersom det saknas intervjumetoder som är anpassade till nyetablerade familjehem. Migrations- och integrationsprocesserna är dock viktiga delar för att kunna analysera och bedöma familjehemmets lämplighet, som Petra beskriver det: "som man förstår sig själv förstår man andra." Detta kan anses än viktigare vid placeringar av barn med egna migrationserfarenheter, som ensamkommande barn.

En del av utredningen består av att analysera familjehemsföräldrarnas förmåga till mentalisering. Det är troligt att egna erfarenheter av migration och integration, som

varit positiva eller som bearbetats, kan vara ett verktyg för att ge stöd till det ensamkommande barn som placeras. Familjehemssekreterarens möjlighet att analysera och bedöma mentaliseringsförmågan hos familjer med migrationserfarenhet begränsas dock av det faktum att Kälvestensmetoden inte är anpassad för dessa familjer. På denna familjehemsenhet har de valt att utarbeta ett kompletterande tillägg men det är inte alla enheter som har gjort det. Det finns alltså handlingsutrymme att på enhetsnivå påverka utredningsmodellen, även om detta handlingsutrymme inte alltid nyttjas.

Det kan finnas andra skäl till svårigheter i utredningar av familjehem som har migrationserfarenhet. Ett exempel är när familjehemmet saknar kunskaper i svenska språket. Som vi uppfattat det sker familjehemsutredningar enbart på svenska och det har inte framkommit under intervjuerna om de olika enheterna aktivt arbetar med språkkunskaper hos familjehemssekreterarna. Stretmo och Melander (2013:213) skriver i sin rapport att socialtjänstens brist på resurser och tid kan försvåra arbetet med familjehem som talar andra språk än svenska. Att genomföra en djupintervju enligt Kälvestensmetoden innebär inte bara att det krävs en tolkning från familjens språk till svenska utan även djupintervjun tolkas utifrån Kälvestensmetoden. Efter intervjun sänds materialet vidare till en extern tolk som analyserar materialet bland annat utifrån språkmelodi och rytm. Rasmus förklarar att det, trots modifieringar av intervjun, ibland kan vara svårt att arbeta med en familj på grund av språkliga svårigheter.

Framför allt att man kan inte göra Nya Kälvesten med någon som inte pratar väldigt bra svenska för det handlar om, man läser in rytm och melodi i språket och så när man tolkar det så det liksom... det blir helt missvisande.

- Rasmus

Utifrån citatet tydliggörs att inte bara ordkunskap utan även rytm och melodi i språket är avgörande för tolkningen av djupintervjun i den så kallade Nya Kälvestensmetoden. Utredningsmodellen är därmed inte kompatibel med andra språktillhörigheter och kräver, enligt intervjupersonen, dessutom relativt stora kunskaper i svenska språket.

Analysen av Kälvestensmetoden syftar till att belysa föräldrarnas reflektions- och mentaliseringsförmåga samt hitta familjens styrkor och sårbarheter. För att

utredningsmodellen ska fungera och vara möjlig att tolka och analysera krävs att den som intervjuas också förstår varför viss information efterfrågas och inte enbart har språkliga förutsättningar för förståelse. Att översätta eller tolka en utredningsmodell från svenska till ett annat språk är därmed otillräckligt. Elisabet tydliggör detta i följande citat:

*...du har en tolk som översätter ordagrant, men om du inte har tänket... /.../
...den bygger liksom på att du har vuxit upp i en svensk eller skandinavisk
kontext på något sätt för att du ska förstå, "varför ställer du de här frågorna?" Så
när man frågar exempelvis att "hur hade du det som barn?" Så väldigt ofta när
man, när jag har intervjuat i varje fall, personer som kommer ifrån andra länder
och som inte har varit här jättelänge... /.../ ...kan ha varit här länge men de är
inte så förankrade i hur vi tänker här, så är det att "allt var bra, alla var jätte-
snälla." /.../ ...det gjorde ju också att när vi sen tolkade de här så, så blev det ju
väldigt, som en av våra tolkar säger, det blir ju ingen substans i det för att svaren är
att... så här bara ska man svara.*

- Elisabet

Elisabet berättar att hon uppfattar att det kan finnas en lojalitet mot sin egen familj, att familjehemmet inte vill lämna ut exempelvis sina föräldrar genom att berätta om en svår barndom. Ibland saknas insikt om syftet bakom familjehemssekreterarnas närgångna frågor, något som kan förefalla tydligare för den som är bekant med rådande psykologiska diskurser i det svenska samhället kring den egna barndomens betydelse i föräldrarollen. När frågorna inte ges de svar som efterfrågas blir tolkningen och analysen av djupintervjun inte heller lika meningsfull eller utan substans, som Elisabet uttrycker det. Utifrån dessa citat om kulturella svårigheter i utredningsprocessen framstår tydligt ett behov av en utredningsmodell för familjehemsutredning som är mer flexibel beroende på kulturell kontext och tar hänsyn till eventuella migrationserfarenheter samt språkliga skillnader.

De olika utredningsmodellerna är med andra ord inte anpassade för att fungera utanför en svensk kontext, vare sig vad gäller typ av frågor och förståelsen av dem eller tolkningen av svaren. Det begränsar familjehemssekreterarnas handlingsutrymme eftersom de inte kan förlita sig på de verktyg som de vanligtvis använder vid familjehemsutredningar.

Sammanfattningsvis visade sig utredningsmetoden Kälvesten otillräcklig utifrån språkliga svårigheter samt kulturella skillnader. Det finns ett tydligt behov av en utredningsmodell som tar hänsyn till mångkulturella aspekter.

7. Avslutande diskussion

I detta avsnitt presenteras slutsatser utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar, den teoretiska tillämpningen diskuteras och framtida forskningsfrågor lyfts fram. Vi har utforskat några specifika utmaningar familjehemssekreterare i Göteborgs Stad upplevt i familjehemsvård för ensamkommande barn utifrån utredning- och matchningsprocesserna, vilket också var vårt syfte.

7.1 Matchningsprocessen

Den första frågeställningen berör hur familjehemmens resurser och brister bedöms vid matchning mellan familjehem och ensamkommande barn. I analysen framkommer att socialt kapital i form av bonding utifrån släktskapet eller annan anknytning i vissa fall kan uppväga bristande socialt kapital i form av bridging eller andra kapitalformer. Utifrån detta tenderar familjehemssekreterarna att vara mer överseende gällande brister hos ett släktinghem. Några intervjupersoner hävdar att vissa brister är att föredra eftersom det normaliserar familjehemmet, perfektion är inte eftersträvanvärt. Socialstyrelsens riktlinjer kring vad som krävs av familjehem är ibland svåra att implementera utifrån familjehemssekreterarnas verklighet. Genom erfarenhet och sitt handlingsutrymme väger familjehemssekreterarna resurser mot brister till förmån för barnets bästa och kompenserar svagheter hos familjehemmet. Tidigare forskning och vår empiri tyder på att släktingplaceringar till övervägande del är att föredra utifrån barnets bästa.

I sin rapport skriver de Wildt et al. (2015:7) att Nederländernas eget vårdinstitut för ensamkommande barn enbart rekryterar familjehem från minoritetsgrupper. Risken med ett sådant förfarande är att det kan skapa skillnader mellan familjehemsvård för barn med minoritetsbakgrund och barn tillhörande den dominerande kulturen. Fördelen är att barnens rätt till sin egen kultur, språk och tro med hänsyn till barnets etniska ursprung, enligt barnkonventionen, till större del garanteras. Utifrån vår empiri finns det dock inte ett tydligt ställningstagande till vad som är att föredra hos familjehem för ensamkommande barn: resurser i form av bridging eller bonding. De två olika ståndpunkterna medför att familjehemssekreterarna gör olika bedömningar gällande familjehemmens resurser vid matchningsprocessen. De olika innehaven av socialt kapital i form av bridging eller bonding bidrar till hur familjehemmen och

barnen positioneras i det sociala rummet och påverkar därmed klassreproduktionen.

Det är tydligt att lagar, förordningar och beslut på flera nivåer påverkar familjehemssekreterarnas handlingsutrymme men att de också själva besitter en erfarenhetsbaserad kunskap och normativa föreställningar som formar handlingsutrymmet och hur det används. Politiska beslut inom socialpolitik och migrationspolitik påverkar familjehemsverksamheterna i hög grad, exempelvis medförde regeringens införande av gränskontroller att antalet ensamkommande barn som behövde familjehemsplaceras kraftigt minskade. Vi anser att svensk migrationslagstiftning kan upprätthålla eller bidra till att de ensamkommande barnen lever utan sin ursprungsfamilj. Troligen hade många av de ensamkommande barnen inte behövt familjehemsplaceras om migrationslagstiftningen varit generösare, eftersom flera av dem inte saknar familj utan enbart är skilda från dem. Utifrån empirin framkommer även att gruppen ensamkommande barn kan ha specifika behov kopplat till migrationsprocessen.

7.2 Utredningsprocessen & handlingsutrymme

Den andra frågeställningen berör vilka utmaningar familjehemssekreterarna upplever vid utredning av familjehem med migrationserfarenhet. Utifrån empirin framkom att det saknas en lämplig utredningsmodell för familjer med migrationserfarenheter eller andra språktillhörigheter. De tre familjehemsenheterna utgår från Kälvestensmetoden vid familjehemsutredningar men har alla genomfört egna justeringar, vilket kan innebära en rättssäkerhetsrisk eftersom bedömningarna riskerar att bli olika beroende på i vilken stadsdel de genomförs. Vi anser även att det är viktigt att familjehemssekreterarna besitter kunskap kring andra kulturer samt migrations- och integrationsprocesser för att bättre kunna analysera och bedöma under utredningsprocessen samt bemöta familjer med annat ursprung. Vi föreslår därför att Göteborgs Stad ser över möjligheterna för en ny gemensam utredningsmetod med hjälp av bland annat den erfarenhet som finns bland familjehemssekreterarna i staden.

Vi anser att vi genom att besvara frågeställningarna har uppnått studiens syfte, dock innefattar studien endast tre av stadens fem familjehemsenheter, vilket innebär att urvalet inte är representativt för hela Göteborgs familjehemsvård och minskar studiens generaliserbarhet. Vi kan enbart uttala oss utifrån intervjupersonernas uttalade erfarenhet men finner samtidigt att flera teman beskrivs på liknande vis hos

olika familjehemssekreterare.

7.3 Teoretisk tillämpning & forskning

Den teoretiska referensramen bestod av Bourdieus olika kapitalformer och det sociala rummet, Putnams begrepp bonding och bridging samt Lipskys begrepp handlingsutrymme. Bourdieus kapitalformer lämpade sig för att möjliggöra viktningen av familjehemmens resurser men eftersom empirin bestod av intervjuer med familjehemssekreterare kan vi inte uttala oss med säkerhet om olika familjehems kapitaltillgångar. Ett lämpligare tillvägagångssätt hade varit att analysera skriftliga familjehemsutredningar, vilka är betydligt svårare att få tillgång till utifrån sekretess. Utifrån de teoretiska begreppen från Bourdieu synliggörs maktpositioner utifrån social klass och till viss del kultur i bemärkelsen att en kultur anses legitim i förhållande till andra kulturer. En brist med Bourdieus teoretiska resonemang utifrån vår studie är att etnicitet och ålder inte medräknas i positioneringen i det sociala rummet. Det vore önskvärt att tillämpa ett intersektionellt perspektiv där även dessa aspekter inkluderas. Putnams begrepp bonding och bridging medför en viss svårighet vid applicering på individnivå och vad gäller mätbarhet men tydliggör på ett konkret och lättfattligt sätt de skillnader i resurser som olika familjehem besitter. Handlingsutrymme har vi använt mer som ett kompletterande begrepp i vår teoretiska referensram. Det är ett vitt begrepp och vi har inte belyst samtliga aspekter av familjehemssekreterarnas handlingsutrymme i yrkesrollen utan istället fokuserat på de delar som rör utredning och matchning.

Vad gäller tidigare forskning har sökmotorerna vi använt inneburit svårigheter att hitta relevant forskning eftersom den övervägande delen återfinns i rapporter och utredningar, vilka sällan referentgranskats. Den tidigare forskning som vi funnit överensstämmer med det vi funnit i vårt empiriska material, exempelvis har samtlig tidigare forskning visat att släktingplaceringar är att föredra för barnets bästa utifrån olika aspekter så som psykiska hälsa, identitetsprocess, kultur och språk samt samarbete med ursprungsfamiljen.

Undersökningen har väckt frågor som inte ryms inom uppsatsens tidsram, frågeställningar eller metod. Det vore intressant att djupare utforska familjehemsvård som normativ verksamhet i förhållande till olika kulturella värderingar. Det vore också

intressant att vidare applicera Bourdieus teoretiska resonemang om olika positioneringar i det sociala rummet kopplat till smak och värderingar utifrån hur familjehemssekreterarnas egen sociala position påverkar deras bedömningar i familjehemsutredningar och vid matchningar. Utifrån intervjuerna har vi också fått till oss att det finns en önskan om att undersöka skillnader i arbetssätt mellan kommunala familjehemsenheter och privata familjehemsföretag vad gäller rekrytering, utredning, ersättning och handledning av familjehem.

Referenslista

- Accardo, Alain & Philippe Corcuff (1986) *La Sociologie de Bourdieu – Textes choisis et commentés*. Andra upplagan. Bordeaux: Editions Le Mascaret.
- Andersson, Gunvor (2012) Om yngre barn i socialt arbete. I: Ingrid Höjer, Marie Sallnäs & Yvonne Sjöblom (red) *När sambället träder in: barn, föräldrar & social barnavård*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Björnberg, Ulla (2013) I väntan på uppehållstillstånd. I: Maren Bak & Kerstin von Brömssen (red.) *Barndom & migration*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Broman, Åsa (2010) *De osynliga barnen - Rapport om ensamkommande barn och deras boende under asylprocessen*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Canow, Isabella (2010) *Att hitta hem – en bok om och för familjehem i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Föreningen Skyddsvärnet.
- Carle, Jan (2015) Pierre Bourdieu & klassamhällets reproduktion. I: Per Månson (red.) *Moderna samhällsteorier - Traditioner, riktningar, teoretiker*. Nionde upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- David, Matthew & Carole D. Sutton (2016) *Samhällsvetenskaplig metod*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- de Wildt, Liedewij de Ruijter (Nidos, projektkoordinator), Elisabeth Melin (SALAR), Philip Ishola & Peter Dolby (CHTB), Jan Murk & Peter van de Pol (Nidos) (2015) *Reception & living in families - Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States*. Utrecht: Stichting Nidos/Nidos, SALAR, CHTB.
- Hedlund, Daniel (2016) *Drawing the limits – unaccompanied minors in Swedish asylum policy and procedure*. (Doktorsavhandling, Barn- & ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.) Stockholm: Daniel Hedlund. Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:906409/FULLTEXT01.pdf>
- Hessle, Marie (2009) *Ensamkommande men inte ensamma - Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. (Doktorsavhandling, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.) Stockholm: Marie Hessle. Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:234312/FULLTEXT01.pdf>
- Jacobsen, Dag Ingvar (2010) *Förståelse, beskrivning & förklaring - introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård & socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

- Järvinen, Margaretha (2007) Pierre Bourdieu. I: Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.) *Klassisk & modern samhällsteori*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- Justesen, Lisa & Nanna Mik-Meyer (2011) *Kvalitativa metoder - från vetenskapsteori till praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kavén, Pertti (2013-10-21) De finska krigsbarnen. *Populärhistoria*, 11/2013. Tillgänglig: <http://populärhistoria.se/artiklar/de-finska-krigsbarnen>
- Kvale, Steinar & Brinkmann Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services* (30th anniversary expanded ed.). Sjätte upplagan. New York: Russell Sage Foundation.
- Lundström, Tommy (2012) Risk & riskbedömningar. I: Ingrid Höjer, Marie Sallnäs & Yvonne Sjöblom (red) *När samhället träder in - barn, föräldrar & social barnavård*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Länsstyrelserna (2017) *Mottagande & etablering av nyanlända 2016 – Enkätundersökning riktad till Sveriges samtliga kommuner*. Meddelande nr 2017:16. Jönköping: Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Migrationsverket (2015) *Anvisningar till kommuner av ensamkommande barn 2015*. Hämtad 2018-04-29 från: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html>
- Migrationsverket (2016) *Anvisningar av ensamkommande barn till kommuner 2016*. Hämtad 2018-04-29 från: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2016.html>
- Migrationsverket (2018) *Statistik - Ensamkommande barn per månad 2014–2017*. Hämtad 2018-04-09 från <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Statistik.html>
- Polismyndigheten (u.å.) *Tillfälliga gränskontroller – polisens arbete*. Hämtad 2018-03-07 från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/granspolisen/tillfallig-granskontroller/>
- Ponnert, Lina & Bodil Rasmusson (2015) Att bedöma barns behov & föräldrars förmåga. I Lina Ponnert (red.) *Utredningsarbete i den sociala barnavården*. Malmö: Gleerups.
- Putnam, Robert D. (2006) *Den ensamme bowlaren*. Andra upplagan. Stockholm: SNS Förlag.
- Rasmusson, Bodil & Margareta Regné (2013) *Ett utvalt hem till ett utvalt barn – Familjehemsutredningar & socialt arbete i praktiken*. Stockholm: Natur & Kultur.

- Regeringen (2015) *Regeringen beslutar att tillfälligt återinföra gränskontroll vid inre gräns*. Hämtad 2018-03-07 från <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-beslutar-att-tillfalligt-aterinfora-granskontroll-vid-inre-grans/>
- Rothstein, Bo (2003) *Sociala fällor & tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Schwartz E. (2012, 19 november) *Livet förkortas längst linje 11*. Göteborgs *Fria Tidning*.
- SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2001:937. *Socialtjänstförordningen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen (1995) *Invandrarbarn i familjehem - Vård i familjehem*. SoS-rapport 1995:7. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2012) *Barn & unga i familjehem & HVB - Handbok om socialnämndens ansvar & uppgifter*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2015) *Grundbok i BBIC Barns behov i centrum*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2016) *Ensamkommande barn & unga – Handbok om socialnämndens ansvar & uppgifter*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20400/2016-11-8.pdf>
- Socialstyrelsen (2017a) *Statistik om socialtjänstinsatser till barn & unga 2015 & 2016*. Artikelnummer 2017-9-2. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad 2018-02-22. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2017/2017-9-2>
- Socialstyrelsen (2017b) *Ett hem att växa i – Familjehemmets bok – Grundutbildning för jour- & familjehem*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOSFS 2012:11. *Socialnämndens ansvar för barn & unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2005:81. *Källan till en chans*. Betänkande av Sociala barn- & ungdomsvårdskommittén.
- SOU 2011:64. *Asylsökande ensamkommande Barn - En översyn av mottagandet*. Betänkande av Utredningen om en översyn av mottagandet av asylsökande ensamkommande barn.
- Statens institutionsstyrelse (2018) *Vård av unga – LVU*. Hämtat 2018-04-19 från <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/vard-av-unga>
- Statistiska centralbyrån (2018) *Ensamkommande flyktingbarn efter kön, ålder och medborgarskap. År 2002–2017*. Hämtad 2018-04-11 från

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101P/Ensamkommande/?rxid=8a8052df-6511-40df-8746-92ebb93f78f7

Stretmo, Live (2018) *Ungdomstid i (oviss) väntan - Mottagande av ensamkommande barn i Nacka kommun* (FoU-Södertörns skriftserie nr 163/18). Tumba: FoU Södertörn.

Stretmo, Live & Charlotte Melander (2013) *Får jag vara med? Erfarenheter från ensamkommande barn & ungdomar i Göteborgsregionen & arbetet med denna grupp.* (FoU i Västs rapport 2:2013.) Göteborg: FoU i Väst.

Svensson, Kerstin, Eva Johnsson & Leili Laanemets (2008) *Handlingsutrymme – Utmaningar i socialt arbete.* Stockholm: Natur & Kultur.

Tegnér, Ilona Déry och Fridsjö, Ulla (u.å.) *Nya Kälvestensmodellen.* Hämtad 2018-04-19 från <http://kalvestenintervju.se/>

Thurén, Torsten (2013) *Källkritik.* Stockholm: Liber AB.

UNHCR/United Nations High Commissionner for Refugees (1994) *Refugee Children: Guidelines on Protection & Care.* Genève: UNHCR. Tillgänglig: <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b84c6c67.pdf>

UNICEF Sverige/United Nations International Children's Fund Sverige (2009) *Barnkonventionen – FN:s konvention om barnens rättigheter.* Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed.* Stockholm: Vetenskapsrådet.

Studie om familjehemsutredningar & ensamkommande barn

Hej,

Vi är två socionomstudenter vid Göteborgs universitet som skriver C-uppsats under vårterminen 2018. Vi är intresserade av att få kunskap om rekrytering, utredning och matchning av familjehem i relation till ensamkommande barn. Vi vill också undersöka vilka utmaningar familjehemsvården mötte i samband med flyktingvågen hösten 2015.

Vi vill fråga dig om du vill delta i denna undersökning genom en individuell intervju utifrån ditt arbete inom familjehemsvården. Vi söker dig som har arbetat med ensamkommande barn under åren 2014–2017 och har erfarenhet av att arbeta med rekrytering, utredning eller matchning av familjehem. Vi önskar ta del av dina erfarenheter och din kunskap, som är värdefulla för vår undersökning. Intervjun uppskattas ta 1–1½ timme. Plats bestäms efter överenskommelse men möjlighet finns att genomföra intervjun vid institutionen för socialt arbete (Sprängkullsgatan 23, Göteborg). Deltagandet är frivilligt och kan när som helst under studien avbrytas utan motivering.

Den information du delar med dig av kommer endast att användas i vår C-uppsats, men själva uppsatsen kommer att bli offentlig. Ditt namn kommer inte att finnas med i uppsatsen och vi kommer att göra vår yttersta för att din identitet inte ska kunna röjas. Intervjuerna kommer att spelas in med röstinspelning och enbart vi studenter och vår handledare kommer ha tillgång till de inspelade intervjuerna. Röstinspelningarna kommer att förstöras när C-uppsatsen är godkänd, alltså innan uppsatsen publiceras. Är du intresserad av att ta del av den färdiga uppsatsen eller den information du själv lämnat kan vi skicka det via mejl. Den färdiga uppsatsen kommer även att publiceras i GUPEA (Göteborgs Universitets Publikationer - Elektroniskt Arkiv).

Ni är välkomna att kontakta oss för intresseanmälan att delta i studien. Ni kan även kontakta vår handledare eller oss för frågor kring studien.

Med vänliga hälsningar

Tove Strömberg

(mejladress)

Ester Henriksson

(mejladress)

Kontaktuppgifter handledare:

Charlotte Melander

Lektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Tel.nr. XXX-XXX XXXX

Mejl: (mejladress)

Bilaga 2: Samtycke

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag är införstådd med att deltagandet är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta min medverkan utan vidare motivering samt att det inte får några negativa följder för mig. Jag är införstådd med att författarna kommer göra sitt yttersta för att bibehålla min anonymitet samt att materialet kommer hanteras konfidentiellt. Den information jag lämnar kommer endast att användas till denna C-uppsats men jag är medveten om att slutversionen är offentlig. Jag samtycker härmed till att medverka i studien om familjehemsutredningar och ensamkommande barn.

Kontaktuppgifter till uppsatsförfattarna

Tove Strömberg

Ester Henriksson

(mejladress)

(mejladress)

Kontaktuppgifter handledare:

Charlotte Melander

Lektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Tel.nr. XXX-XXX XXXX

Mejl: (mejladress)

Ort och datum

Underskrift

Namnförtydligande

Samtycke mottaget av:

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 3: Intervjuguide

Bakgrund

1. Namn
2. Vilken eller vilka delar av familjehemsprocessen arbetar du med idag/har arbetat med?
3. Arbetslivserfarenhet inom socialt arbete
4. Utbildning

Familjehem, definition & utredning

5. Vad är familjehemmets uppgift/uppdrag/syfte?
6. Vad är önskvärt hos ett familjehem? (Det ideala familjehemmet?)
(Egenskaper, resurser)
7. Hur utreds familjehem?
8. Vad kan fälla ett potentiellt familjehem?
 - a. Kan brist inom ett område vägas upp av resurser på ett annat område?
9. Använder man olika utredningsmetoder vid olika tillfällen? Vad är syftet med det?
10. Hur vanligt är det att placera barn i nätverkshem/släktinghem?
 - a. Är det vanligare i någon grupp?
 - b. Skiljer sig processen på något sätt från vanliga familjehem?
(Rekrytering, utredning, placering)

Ensamkommande & familjehemsarbetet samt utredningen av familjehem

11. Hur är verksamheten utformad för att ta emot ensamkommande barn? Har det förändrats sedan 2015? (Uppdelning?)
12. Hur är tillgången till familjehem? (Före och efter 2015?)
13. Hur påverkades arbetet med rekrytering och familjehemsutredningar när antalet ensamkommande barn ökade markant hösten 2015? Påverkade det vilka krav som ställdes på familjehemmen? Hur har det förändrats sedan 2015?
14. Behövs det familjehem med speciella egenskaper och resurser för ensamkommande barn Vilka behov har du sett hos de ensamkommande barn du har mött?
 - a. Vilka faktorer tar man hänsyn till när barn från minoriteter placeras? (Prioriteras språk/kultur?)
15. Konkurrerar ensamkommande barn om familjehemmen med övriga barn? Kan familjehem välja vilka barn de vill ha och i så fall utifrån vilka kriterier? Vad uttrycker de ensamkommande att de vill ha hos ett familjehem? (När tackar de nej?)
16. Är det svårare att placera ensamkommande barn, varför?
 - o Tonåringar?
 - o Psykisk ohälsa?
 - o Språk eller kultur som hinder?
 - o Rädsla för det främmande?
 - o Främlingsfientlighet?

17. Vad fokuserar man på vid en matchning av familjehem och barn? Vad tror du är viktigt när ensamkommande barn ska matchas med familjehem?

Avslutning

18. Vill du tillägga något? Andra funderingar?

19. Kan vi kontakta dig via mail om vi har ytterligare frågor eller funderingar?